

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Noora Annika Hiltunen

**”KOTONA OLEMINEN EI OLE
VARAKASTA AIKAA, MUTTA SITÄKIN
RIKKAAMPAA.” TUTKIMUS
TÄSMÄLISÄÄ SAAVISTA
VAASALAISISTA**

Sosiaali- ja terveysala
2010

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Noora Annika Hiltunen
Opinnäytetyön nimi	” Kotona oleminen ei ole varakasta aikaa, mutta sitäkin rikkaampaa.” Tutkimus täsmälisää saavista vaasalaisista
Vuosi	2010
Kieli	suomi
Sivumäärä	57 + 10 liitettä
Ohjaaja	Hans Frantz

Tutkimus käsittelee täsmälisää saavia vaasalaisperheitä. Täsmälisällä tarkoitetaan Vaasan kaupungin maksamaa kuntalisää, jota maksetaan Kelan lasten kotihoidon tuen lisäksi Vaasassa asuville, kotona lapsiaan hoitaville vanhemmille. Täsmälisän saamiseen on asetettu kuitenkin tiettyjä ehtoja.

Tutkimus toteutettiin kyselykaavakkeella, joka lähetettiin jokaiselle syyskuussa 2009 täsmälisää saavalle. Tutkimus lähetettiin 180 vanhemmalle ja siihen vastasi 117 vanhempaa. Tutkimuksessa käytettiin sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia menetelmiä. Tutkimuksen tulokset analysoitiin tilastollisia menetelmiä sekä aineistolähtöistä sisällönanalyysia käyttäen.

Tutkimuksen avulla haluttiin selvittää, ovatko täsmälisän saajat tyytyväisiä saamaansa lisään, vai pitäisikö sitä laajentaa. Tutkimuksessa selvitettiin olisivatko täsmälisää saavat vanhemmat jääneet kotiin hoitamaan lapsiaan ilman täsmälisääkin. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin syitä sille, miksi vanhemmat haluavat hoitaa lapsia kotona.

Tutkimuksen mukaan suurin osa vanhemmista on tyytyväisiä saamaansa täsmälisäänsä. Täsmälisä summaa pitäisi kuitenkin osan mielestä nostaa 250 euroon lasta kohden kuukaudessa. Täsmälisän maksuaikaa pitäisi laajentaa siihen asti kun lapsi on kolmevuotias. Vanhemmat vastasivat valinneensa lasten kotihoidon, sillä kotia pidetään parhaana paikkana lapselle. Vanhemmilla on myös halu hoitaa lapsensa itse ja nähdä heidän kasvu ja kehitys.

Asiasanat	kotihoito, kotihoidontuki, kotiäidit, sosiaaliuudet
-----------	---

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Sosiaalialan koulutusohjelma

ABSTRACT

Author	Noora Annika Hiltunen
Title	“Being at Home with a Child Does Not Make One Wealthy but It Is Rewarding Time.” A Study on Parents Who Receive Municipal Home Care Allowance in Vaasa
Year	2010
Language	Finnish
Pages	57 + 10 Appendices
Name of Supervisor	Hans Frantz

This bachelor’s thesis deals with families who receive the municipal home care allowance in Vaasa. This allowance can be defined as an allowance paid by the city of Vaasa in addition to the home care allowance paid by the National Insurance Institution (Kela). However, there are some preconditions for receiving this allowance.

The study was carried out with a questionnaire which was sent to everyone who received the municipal home care allowance in September 2009. The questionnaire was sent to 180 parents and it was answered by 117 parents. Both quantitative and qualitative methods were used. The results were analysed with statistical methods and content analysis.

The purpose of the study was to find out whether the parents receiving the municipal home care allowance were satisfied with the allowance or whether it should be extended. A further purpose was to find out whether these parents would have stayed at home with their child without the municipal allowance and also what the reasons to stay at home with the child were.

The results show that most of the parents are satisfied with the municipal home care allowance they had received. The sum that is being paid, should be though 250 euro per child each month and paid until the child is three years old. The home care had been chosen because the parents thought that home was the best place for a child to be and grow and the parents also wanted themselves to see how the child grows and develops.

Keywords	Home Care, Home care allowance, Stay-at-home parents, Social benefits
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
KUVIOLUETTELO	7
LIITELUETTELO	8
1 JOHDANTO	9
2 LAPSEN SUBJEKTIIVINEN OIKEUS PÄIVÄHOITOON	11
2.1 Kunnan on järjestettävä alle kouluikäiselle lapselle hoitopaikka.....	11
2.2 Päiväkodista hyötyy niin lapsi kuin vanhempi.....	11
3 SUOMEN SOSIAALIPOLITIIKAN KEHITTYMINEN	12
3.1 Vastuu perheeltä seurakunnalle	12
3.2 Nälkävuosista vaivaishoitoasetukseen.....	12
3.3 Hyväntekeväisyydestä lapsilisään	13
3.4 1950-luvun uudistuksia	14
3.5 Sairasvakuutus pakolliseksi.....	14
3.6 1990-luvun lamasta 2000-luvulle	15
4 LASTEN HOIDON TUKIA	16
4.1 Lasten kotihoidon tuki.....	16
4.2 Lasten kotihoidon tuen hoitoraha ja hoitolisä	17
4.3 Lasten yksityisen hoidon tuki	18
4.4 Lasten yksityisen hoidon tuen hoitoraha ja hoitolisä	18
4.5 Osittainen hoitoraha.....	19
5 TYÖNTEKIJÄN OIKEUSHOITOVAPAASEEN	20
5.1 Perhevapaa on subjektiivinen oikeus.....	20
5.2 Työntekijän ilmoitusvelvollisuus	20
6 PERUSTELUJA LASTEN KOTIHOIDON TUEN KÄYTÖLLE	21
6.1 Suomalainen yhteiskunta tukee lasten kotihoitoa.....	21
6.2 Lapsen parasta ajatellen.....	21
6.3 Alle kolmivuotias ei kaipaa päivähoitoa	22
7 KOTI NAISANSANA.....	24
7.1 Lasta hoitava vanhempi usein äiti	24
7.2 Naisen kotonaoloaika tekee hallaa työelämässä etenemiseen	24

8 LASTEN PÄIVÄHOIDON JA LASTEN KOTIHOIDON TUEN KEHITTYMINEN	26
8.1 Vaatimukset julkisesta lastenhoidosta	26
8.2 Aloite äidinpalkasta	26
8.3 Naiset äidinpalkan puolestapuhujina	27
8.4 Espoo aloittaa kotihoidon tuen maksamisen	27
8.5 Laki lasten päivähoitosta	28
8.6 Vuoden 1984 historiallinen kompromissi	29
8.7 1990-luvun laman vaikutus lasten kotihoidon tukeen	30
9 LASTEN KOTIHOIDONTUEN KUNTALISÄT	31
9.1 Ylimääräinen tuki Kelan lasten kotihoidon tuen lisäksi	31
9.2 Yli puolet kunnista maksaa lasten kotihoidon tuen kuntalisää	31
9.3 Kuntien pyrkimys säästää rahaa kuntalisiä maksamalla	32
10 VAASAN KAUPUNGIN TÄSMÄLISÄ	33
10.1 Täsmälisän maksamiseen päätyminen	33
10.2 Täsmälisän maksuperusteet	33
10.3 Täsmälisän kehitys	34
11 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	36
11.1 Aiheen valinta	36
11.2 Opinnäytetyön tarkoitus	36
11.3 Tutkimusaineisto ja menetelmät	36
11.4 Tutkimustyön kuvaus	37
12 TULOKSET	39
12.1 Perustiedot tutkimusperheistä	39
12.2 Vanhemmat hoitaisivat lapsiaan kotona ilman täsmälisääkin	41
12.3 Paras hoitomuoto lapselle on koti	42
12.4 Täsmälisää pitäisi laajentaa	44
12.5 Täsmälisään ollaan tyytyväisiä	46
12.6 Miksi vanhemmat valitsivat lasten kotihoidon?	46
12.7 Vanhempien perusteluja sille, ovatko he tyytyväisiä saamaansa täsmälisään.	48
12.8 Ehdotuksia täsmälisän kehittämiseksi	50

13 YHTEENVETO	51
14 POHDINTA	52
LÄHTEET	54

KUVIOLUETTELO

KUVA 1 Täsmälisää saavat perheet ovat enemmistöltä 2 huoltajan perheitä

KUVA 2 Valtaosalla on vakinainen työsuhde

KUVA 3 Lasta kotona hoitava vanhempi

KUVA 4 Kuinka pitkään vanhemmat hoitaisivat lastaan kotihoidon tuella ilman täsmälisää

KUVA 5 Paras hoitomuoto alle 3-vuotiaalle lapselle

KUVA 6 Mihin asti täsmälisää pitäisi maksaa?

KUVA 7 Kuinka suuri täsmälisän summan pitäisi olla?

KUVA 8 Vanhemmat ovat tyytyväisiä täsmälisään

LIITELUETTELO

LIITE 1 Suomenkielinen saatekirje

LIITE 2 Ruotsinkielinen saatekirje

LIITE 3 Kyselykaavake

LIITE 4 Tutkimuslupahakemus

LIITE 5 Tutkimuslupa

1 JOHDANTO

Joulukuun alussa 2008 otin sähköpostitse yhteyttä Vaasan kasvat- ja opetusviraston varhaiskasvatusjohtajaan tiedustellakseni, olisiko hänellä ehdottaa sopivaa aihetta, josta kasvat- ja opetusvirasto tarvitsisi ajankohtaista tietoa ja josta voisin tehdä opinnäytetyöni. Sain sähköpostitse vastauksen, että heillä olisi eräs aihe, johon mielellään ottaisivat tekijän. Minulle ehdotettiin, että tutkisin täsmälisää, lasten kotihoidon tuen kuntalisää, jota maksetaan vaasalaisperheille, jotka jäävät hoitamaan alle kaksivuotiaasta lastaan kotiin.

Aihe oli minulle aivan tuntematon, en ollut tietoinen kyseisen tuen olemassaolosta. Minua kiinnosti aihe, johon liittyvät vaasalaiset lapsiperheet ja lasten kotihoito. Päätökseni tehdä opinnäytetyöni kasvat- ja opetusvirastolle avasi minulle oven aivan uudenlaiseen lapsiperhemaailmaan.

Pienten lasten hoitomuodon valinta on aihe, josta keskustellaan nykypäivän Suomessa. Samasta aiheesta kiisteltiin kiivaasti jo vuonna 1960, kun Suomen politiikassa mietittiin oikeaa tapaa järjestää pienten lasten hoito äitien siirtyessä ansiotyöhön. Äitien kotona tekemälle lastenhoidolle alettiin vaatia yhteiskunnan tukea, niin kutsuttua ”äidinpalkkaa”. Toisaalta vaadittiin yhteiskunnan järjestämää lasten päivähoitoa vetoamalla oikeudenmukaisuuteen ja valinnanvapauteen. Vuotta ennen kun laki lasten päivähoidosta tuli voimaan, oikeistopuolueet moittivat vasemmistopuolueita lasten laitostamisesta. Vastaiskuna kun kotihoidon tuki hyväksyttiin 1984, vasemmistopuolueet kritisoivat lakiesitystä siitä, että sillä ajettiin naiset kotiin. Asiassa päädyttiin kompromissiin, ja vasemmistopuolueetkin lopulta nuristen hyväksyi kotihoidon tuen (Kangas – Paavonen 2006, 305).

Helmikuussa 2010 internetin Suomi24-keskustelupalstalla korkeasti koulutettu äiti pyytää neuvoa ja muiden kokemuksia vastaavanlaisesta tilanteesta, jossa hän on nyt. Hän on määräaikaaisessa työssä ekonomina. Hän haluaisi jäädä hoitamaan lapsiaan kotiin ja se olisi taloudellisesti mahdollista. Hän kuitenkin pelkää, ettei saa enää töitä, jos on kotona kolme tai neljä vuotta niin kuin haluaisi.

Tämä nainen on saanut kysymykselleen yli sata vastausta. Ei voi siis sanoa, ettei ihmisillä ole mielipiteitä lastenhoitoon liittyvistä asioista. Vastauksissa tuli näkyviin monenlaisia eri kokemuksia. Vastaajista löytyi niin uraputkesta pudonneita ja nykyään huonossa taloudellisessa tilanteessa eläviä katkeria äitejä kuin niitä, jotka ovat katuneet nopeaa paluutaan työelämään lasten ollessa pieniä. Toiset korostavat kotona vietettyjen vuosien olevan ainutlaatuisia ja rahassa mittaamattomia. Keskitien kulkijat ovat kynsin hampain pitäneet työpaikan syrjästä kiinni, mutta olleet kotona niin paljon kuin mahdollista.

Lasten hoitomuodosta päättäminen ei ole aivan yksinkertaista, sillä useammat vanhemmat joutuvat tekemään uhrauksia joko varautumalla pienempään tulotasoon tai saamalla vähemmän aikaa lastensa kanssa. Helsingin Sanomien mielipidekirjoituksessa kotiäitinä ollut maatalous- ja metsätieteiden maisteri sekä kasvatustieteiden maisteri kirjoittaa.” Olen nauttinut koti-illoista lasteni kanssa. Aikoinaan unelmatöistä alkanut urani sen sijaan on vaihtunut työttömyyden hiljaisiin päiviin. Äiti ja nainen, hoksaa, että päätöksesi voi olla kauaskantoinen.” (Reiman 2010.)

Kunkin omat elämänarvot määräävät sen, mikä ratkaisu tuntuu hyvältä ja sopivimmalta juuri omassa lastenhoidossa. On vain kovin harmillista, että usealla vanhemmalla ei ole mahdollisuutta jäädä hoitamaan lastaan niin pitkäksi aikaa kotiin, kun halua olisi. Mielenkiintoista on kuitenkin se, että vaikka lasten subjektiivinen oikeus julkiseen päivähoittoon laajennettiin 1990- luvulla kattamaan kaikki alle kouluikäiset, hoidetaan Suomessa vähiten Pohjoismaissa lapsia kunnallisessa päivähoidossa. (Haataja 2005, 105.)

2 LAPSEN SUBJEKTIIVINEN OIKEUS PÄIVÄHOITOON

2.1 Kunnan on järjestettävä alle kouluikäiselle lapselle hoitopaikka

Laki lasten päivähoidosta, joka säädettiin vuonna 1973, velvoittaa kaikkia kuntia järjestämään lapsille päivähoidtoa kunnan alueella siellä esiintyvän tarpeen mukaan. Myöhemmin tätä järjestämisvelvoitetta täsmennettiin, minkä seurauksena jokaisella alle kouluikäisellä lapsella on vuodesta 1996 lähtien ollut oikeus kunnan järjestämään päivähoitopaikkaan. (Kröger - Repo 2009, 200.)

Kunnilla on lakisääteinen eli subjektiivinen velvollisuus huolehtia lasten päivähoidon järjestämisestä. Lasten päivähoidto on peruspalvelu, jonka rahoitus tapahtuu pääosin yhteiskunnan varoista. Lasten päivähoidto kuuluu osana yhteiskunnan lapsiperheille tarjoamaa sosiaali- ja terveydenhuollon tuki- ja palvelujärjestelmää. (Hellman-Suominen – Järvinen – Laine 2009, 98.)

2.2 Päiväkodista hyöttyy niin lapsi kuin vanhempi

Pienten lasten hoiva on kahdella tavalla tärkeä asia. Ensiksikin lasten hoivajärjestelyt liittyvät äitien ansiotyön yleistymiseen ja sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Lasten hoivan ei enää katsota olevan pelkästään äitien tai vanhempien velvollisuus, joten julkisen vallan tukemilla tai tuottamilla palveluilla jaetaan tätä vastuuta. Toiseksi lapsillakin katsotaan olevan oikeuksia, esimerkiksi oikeus esiopetukseen ja turvalliseen kasvuympäristöön. (Anttonen 2009, 80.)

Kunnallinen päivähoidto on siten kaikkien lapsiperheiden oikeus, eikä sitä ole rajattu vain työssäkäyville vanhemmille tai sosiaalisista ja taloudellisista ongelmista kärsiville perheille. Tästä syystä suomalainen päivähoidtojärjestelmä ei myöskään stigmatisoi eli leimaa käyttäjiään huono-osaisiksi tai pienituloisiksi. (Kröger – Repo 2009, 202.)

3 SUOMEN SOSIAALIPOLITIIKAN KEHITTYMINEN

Tämä luku on tehty, jotta lukija ymmärtäisi, että Suomen sosiaalipolitiikka ja sen myötä tulleet sosiaalietuudet ovat vaatineet pitkän ajan ennen voimaantuloaan. Nykyään saatavilla olevia sosiaalietuuksia ei saa pitää itsestäänselvyyksinä. Luvussa 8 kerrotaan vielä tarkemmin lasten päivähoiton ja lasten kotihoidon tuen kehittymisestä.

3.1 Vastuu perheeltä seurakunnalle

Ennen kristinuskon leviämistä köyhistä ja sairaista huolehtiminen kuului Suomessa yksinomaan perheelle ja suvulle. Varhain keskiajalla kirkon ja luostareiden yhteyteen oli syntynyt suojapaikkoja pyhiinvaeltajia varten ja hoitopaikkoja sairaille. 1300–1400-luvuilla kaupunkeihin alettiin perustaa köyhäintaloja. (Pulma 1994, 15 – 17.)

1700-luvun kuluessa seurakunnallinen vaivaishoito tehostui ja yhdenmukaistui. Vaivaiset voitiin sijoittaa köyhäintupaahan, heille voitiin antaa raha-avustuksia tai heidän hoitovastuunsa voitiin jakaa tilallisten tai kaupungeissa talonmistajien kesken. Tällöin yleistyi myös tapa kerätä seurakunnan vaivaisille jumalanpalveluksissa kolehti sekä pystyttää kirkkojen viereen ja muillekin julkisille paikoille vaivaislippaita ja vaivaisukkoja. (Pulma 1994, 45 – 47.)

3.2 Nälkävuosista vaivaishoitoasetukseen

Nälkävuosia 1867–1868 voidaan pitää käännekohtana vaivaishoidon kehityksessä. Teollistumisen ja kaupungistumisen vaikutus alkoi muokata yhteiskuntaa omaan suuntaansa. Valtion painostuksesta kuntiin perustettiin hätäapukomiteoita, jotka järjestivät avustuksia ja sairastupia. Teollisuus- ja rakennusalan työnantajien oli pakollista ottaa tapaturmavakuutus eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta. Lain

suuri puute työntekijälle oli siinä, ettei se ulottanut korvausvelvollisuutta ohimeneviin vammoihin, vaan ainoastaan pysyviin. (Jaakkola 1994, 103.)

Vuonna 1879 vaivaishoitoasetuksen mukaan kunta oli velvollinen avustamaan ainoastaan alaikäisiä, mielisairaita, vammaisia, pitkällistä tautia sairastavia sekä vanhuudenheikkoja, jotka olivat vailla toisten huoltovelvollisuutta. Kuntien tuli myös perustaa työlaitoksia, sillä työkykyisten henkilöiden avustaminen sai tapahtua vain työtä vastaan. (Jaakkola 1994, 112 – 113.)

3.3 Hyväntekeväisyydestä lapsilisään

Hyväntekeväisyysjärjestöistä ensimmäisiä olivat rouvasväenyhdistykset, joita alettiin perustaa 1840-luvulla. Alkuvaiheessa rouvasväen yhdistykset keskittyivät puutteenalaisten naisten ja lasten avustamiseen, mutta pian niiden toiminta laajeni alkeiskoulujen ja lastenhuoltolaitosten perustamiseen ja ylläpitoon. Kodinhoidon tukemiseen keskittyivät myös marttayhdistykset, joista ensimmäiset saivat alkunsa vuonna 1899. (Jaakkola 1994, 144.)

Vuonna 1922 saatiin ensimmäinen työsopimuslaki, jonka avulla suojattiin työntekijä kohtuuttomilta työhdoilta. Samana vuonna tuli voimaan köyhäinhoitolaki. Siirtyminen vaivaishoitoasetuksesta köyhäinhoitolakiin, vahvisti sosiaalipoliittisen ajattelutavan muuttumista. (Urponen 1994, 178 – 179.)

Vuonna 1937 sosiaaliturvaa uudistettiin sisällöllisesti. Sosiaalihuolto annettiin kunnallisten huoltolautakuntien tehtäväksi. Vuonna 1920 säädettiin valtion palveluksessa olevien oikeudesta eläkkeeseen. Kansaneläkelain säätäminen oli sosiaaliavustusten ja huoltotoiminnan uudistamisen lisäksi tärkein sosiaaliturvan uudistus 1930-luvulla. (Urponen 1994,198.)

Ennen toista maailmansotaa ehdittiin toteuttaa vähävaraisille synnyttäjille suunnattu äitiysavustus, vähävaraisuusehtoa lievennettiin vuonna 1941. Avustuksen saamisen ehdoksi asetettiin raskauden aikainen terveystarkastus.

Perheitä alettiin tukea lapsilisillä vuonna 1948. Tämä oli merkittävä uudistus naisille, sillä lapsilisät maksettiin äideille ja monet naiset saivat vasta tällöin omaa rahaa (Niemelä, Salminen 2006, 11).

3.4 1950-luvun uudistuksia

Kansaneläkeuudistuksessa 1956 kansaneläkkeestä poistui ansiosidonnaisuus, ja kansaneläke muuttui tuloharkinta- ja tasaeläkkeeksi. Saman vuonna uudistettiin myös pitkään vireillä ollut köyhäinhuoltolain uudistaminen, kun huoltoapulaki hyväksyttiin. Lain mukaan sosiaaliavun saamisen edellytyksenä ei ollut enää ehdoton köyhyys vaan elatukseen tosiasiallisesti kulloinkin käytettävissä olevien varojen tosiasiallinen puuttuminen. Huoltoapulaki merkitsi irtautumista köyhäinhoidosta. (Niemelä, Salminen 2006, 11.)

Suomi muuttui maatalousyhteiskunnasta teollisuus- ja palveluyhteiskunnaksi 1970-luvun puoliväliin mennessä. Suunnan sosiaaliturvan kehittämiseksi antoi vuoden 1960 työttömyysturvauudistus. Työeläkelait luotiin vuonna 1961. Ansiosidonnaisuuden poistamista kansaneläkejärjestelmästä voidaan pitää yhtenä keskeisenä syynä työeläkejärjestelmän syntyyn, koska kansaneläkejärjestelmän ei enää katsottu takaavan palkansaajille riittävää eläketurvaa.

3.5 Sairasvakuutus pakolliseksi

Pakollinen sairausvakuutus syntyi 1963. Sairasvakuutuslain mukaan jokainen suomalainen on vakuutettu sairauden, raskauden ja synnytyksen varalta. Lasten velvollisuudesta turvata vanhempiensa toimeentulo luovuttiin vasta 1970-luvun alussa, jolloin nuoren työvoiman liikkuvuus oli kasvanut ja jolloin sosiaalivakuutus tuotti jo kohtuullisen toimeentuloturvan. Sosiaalipalveluista ensimmäisenä toteutettiin lasten päivähoitouudistus vuonna 1972. (Urponen 1994, 229).

Laki lasten kotihoidon tuesta astui voimaan 1985 osana pienten lasten hoidon uudistamista. Sosiaalihuoltolain uudistus 1984 korvasi huoltoapulain ja sosiaalihallintolain. Huoltoavun sijaan tuli toimeentulotuki. Siihen oli oikeus jokaisella henkilöllä, joka ei voinut muutoin saada kohtuullista toimeentuloa. (Niemelä, Salminen 2006, 16.)

3.6 1990-luvun lamasta 2000-luvulle

Suomen yllätti 1990-luvun alussa itsenäisyyden ajan pahin lama. Velkaantumisen hillitsemiseksi oli sosiaalimenoja leikattava ja reaaliarvon säilyttämisestä tingittävä. 1990-luvun alussa muutoksia tehtiin sairaskuutuslakiin, työttömyysturvalakiin, eläkelainsäädäntöön, tapaturmakuutuslakiin ja asumistukilakiin. Sairaskuutuksen peruspäiväraha poistettiin ja korvattiin tarveharkintaan perustuvalla menettelyllä. (Hellsten, Lehto 35.) Suomi liittyi Euroopan talousalueeseen 1994, Euroopan unioniin 1995 ja Euroopan talous- ja rahaliiton jäseneksi EMUn jäseneksi 1999. Euroopan talousalueeseen liittymisestä lähtien Suomessa on sovellettu myös sosiaaliturvaa koskevia EY-säännöksiä, jotka tähtäävät sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamiseen henkilöiden liikkua jäsenvaltioiden välillä. (Niemelä, Salminen 2006, 17.)

Työterveyshuoltolainsäädäntöä muutettiin 2002 vastaamaan muuttuvan työelämän ja työvoiman tarpeita. 2000-luvun alussa lievennettiin 1990-luvulla tehtyjä leikkauksia. Sosiaaliturvan parannukset kohdistettiin vähimmäisturvaetuuksiin muun muassa sairauspäivärahan, vanhempainpäivärahan ja kuntoutuspäivärahan vähimmäismääriä, työttömyysturvan peruspäivärahaa, lapsilisiä ja pienten lasten kotihoidon tukea korotettiin. (Niemelä, Salminen 2006, 21.)

4 LASTEN HOIDON TUKIA

4.1 Lasten kotihoidon tuki

Lasten kotihoidon tuki on varteenotettava vaihtoehto kunnallisen päivähoidon rinnalla. Tutkimusten mukaan se onkin ollut 2000-luvulla hyvin suosittua: 86 prosenttia lapsista on hoidettu kotihoidontuella jossain vaiheessa ennen heidän kolmatta ikävuottaan (Hämäläinen 2005, 139). Laki lasten kotihoidon tuesta tuli voimaan 1. helmikuuta 1985. Laki kuitenkin korvattiin, kun 1996 tuli voimaan laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta.

Lasten kotihoidon tukeen kuuluu hoitoraha ja perheen tuloista riippuen hoitolisä. Lisäksi joissakin kunnissa maksetaan kuntalisää. Lasten kotihoidon tukea voi saada alle kolmivuotiaasta lapsesta, jonka osalta oikeus vanhempainrahaan, osittaiseen vanhempainrahaan ja vanhempainrahakauden jälkeen maksettavaan isyysrahaan on päättynyt. Lapsi on tällöin noin yhdeksän kuukauden ikäinen.

Tuen saannin edellytyksenä on, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat eivät valitse lapselleen kunnallista päivähoitopaikkaa ja että lapsi tosiasiallisesti asuu Suomessa. (L 1128/1996.)

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisun mukaan kotihoidon tuen käyttäjät jakautuvat melko tasaisesti neljään ryhmään sen mukaan, kuinka pitkään he hoitavat lasta kotihoidon tuen turvin. Vanhemmista, joiden vanhempainvapaa päättyi vuonna 2005, 27 prosenttia oli kotihoidontuella alle seitsemän kuukautta, 25 prosenttia seitsemästä kahteentoista kuukauteen, 29 prosenttia kolmestatoista kuukaudesta kahteen vuoteen ja 20 prosenttia yli kaksi vuotta. (Lammi-Taskula – Närvi – Salmi 2009, 33.)

Ottovanhemmilla on oikeus lasten kotihoidontukeen kunnes vanhempainrahakauden alkamisesta on kulunut kaksi vuotta. Tuen saanti päättyy kuitenkin aiemmin, jos ottolapsi aloittaa koulun. Tukea maksetaan myös vanhempainrahakaudella, jos kotona hoidetaan muita sisarusia, joilla on oikeus

kotihoidontukeen, kunnalliseen päivähoitopaikkaan tai yksityisen hoidon tukeen. Tukea tosin maksetaan vain se erotus, jonka verran vanhempainraha on pienempi kuin kotihoidon tuki olisi. (Haataja 2005, 95; Aholainen – Ojala – Ryynänen – Turunen – Kauppila 2009, 44.)

Kotihoidontuen saanti ei esty eikä summa muutu, vaikka lapsi osallistuisi esiopetukseen tai aloittaisi koulun ennen oppivelvollisuusikää. Pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä olevasta voidaan maksaa ensimmäisen kouluvuoden ajan kotihoidon tukea. Sitä vastoin kotihoidontukea ei voi saada muun osaikaisen päivähoidon osalta. (Aholainen ym. 2009, 44.)

4.2 Lasten kotihoidon tuen hoitoraha ja hoitolisä

Hoitorahaa perheelle maksetaan kustakin tukeen oikeuttavasta lapsesta. Hoitorahan määrä on perheen yhdestä alle kolmivuotiaasta lapsesta 314,28 euroa ja kustakin seuraavasta alle kolmivuotiaasta lapsesta 94,09 euroa ja kustakin muusta lapsesta 60,46 euroa kalenterikuukaudessa. Ottolapsesta, joka on yli kolmivuotias, hoitoraha maksetaan kuitenkin kuin alle kolmivuotiaasta. (L 1128/1996.)

Hoitolisä maksetaan täysimääräisenä, jos perheen kuukausitulot eivät ylitä perheen koon mukaan määräytyvää tulorajaa. Tulorajan ylittävä tulo vähentää hoitolisän täyttä määrää perheen koon mukaan määräytyvällä prosenttiosuudella tulorajan ylittävästä tulosta. Tulorajaa määrittäessä perheen koossa otetaan huomioon perheen lapsista enintään kaksi, joiden tulee olla päivähoidon valintaoikeuden piirissä. Hoitolisää maksetaan vain yhdestä lapsesta. Hoitolisä on enintään 168,19 euroa kuukaudessa. Jos perheen tulot ylittävät tietyn summan, ei hoitolisää makseta ollenkaan. (L 1128/1996.)

4.3 Lasten yksityisen hoidon tuki

Yksityisen hoidon tukea voi saada alle kouluikäisestä lapsesta, jonka osalta vanhempainrahakausi ja vanhempainrahakauden jälkeen maksettavaan isyysrahaan on päättynyt. Lapsen tulee olla hoidossa yksityisellä palvelun tuottajalla, joka on sopinut työsuhteen perheen kanssa ja jonka kunta on hyväksynyt. Lapsen hoitajan tulee olla joku muu kuin perheen jäsen. Lapsen tulee asua myös tosiasiallisesti Suomessa. (Aholainen ym.2009, 46.)

Yksityisen päivähoidon tuki on merkinnyt paitsi yksityisten päiväkotien lisääntymistä myös sitä, että osa lasten vanhemmista on muuttunut julkispalvelujen käyttäjistä yksityisten lastenhoitajien työnantajiksi. Tämän johdosta he vastaavat työnantajille kuuluvista tehtävistä, kuten työhönotosta, perehdytyksestä, palkanmaksusta ja veronpidätyksestä, jotka kunnallisen päivähoitopalvelun kohdalla hoitaa kunta. (Kröger - Repo 2009, 210.)

4.4 Lasten yksityisen hoidon tuen hoitoraha ja hoitolisä

Lasten yksityisen hoidon tuki muodostuu hoitorahasta ja hoitolisästä, joista molemmat maksetaan jokaisesta niihin oikeutetusta alle kouluikäisestä lapsesta. Kunnasta riippuen voi olla mahdollisuus myös lasten yksityisen hoidon tuen kuntalisään. Päivähoitomaksun lapsen vanhemmat ja hoidon tuottaja määrittelevät keskinäisellä sopimuksella. Yksityisen hoidon tuki ei voi olla suurempi kuin päivähoitomaksu. (Aholainen ym. 2009, 46.)

Lasten yksityisen hoidon tuen hoitoraha on perheen kustakin lapsesta 160,00 euroa kalenterikuukaudessa. Yksityisen hoidon tuen hoitoraha on kuitenkin 58,87 euroa kalenterikuukaudessa, jos lapsi osallistuu päivähoitoon, perusopetuksen mukaiseen esiopetukseen, aloittaa perusopetuslain mukaisesti perusopetuksen vuotta aikaisemmin tai on pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Hoitolisään vaikuttavat perheen tulot. Yksityisen hoidon hoitolisää voi saada lasta kohden enimmillään 134,55 euroa kalenterikuukaudessa. (L 1128/1996.)

Huolimatta siitä, että yksityiseen hoitoon on voinut saada julkista tukea yhtä kauan kuin kotihoitoonkin, yksityisen hoidon käyttö on pysynyt vähäisenä: alle kouluikäisistä lapsista yksityisesti hoidetaan vain 4 – 5 prosenttia. (Miettunen 2008, 28).

4.5 Osittainen hoitoraha

Osittaista hoitorahaa voidaan maksaa alle kolmivuotiaan lapsen sekä ensimmäistä tai toista luokkaa käyvän lapsen vanhemmalle tai muulle huoltajalle. Tämä voidaan myöntää myös oppivelvollisena esiopetukseen osallistuvan lapsen ja pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen vanhemmille. Vanhemman tai huoltajan on oltava työ- tai virkasuhteessa ja keskimääräisen viikoittaisen työajan oltava lapsen hoidon vuoksi enintään 30 tuntia. (Aholainen ym. 2008, 46.)

Jotta osittainen hoitoraha myönnetään, on työntekijän täytynyt olla saman työnantajan palveluksessa vähintään kuusi kuukautta viimeksi kuluneen vuoden aikana. Osittaisen hoitovapaan saannista sovitaan työnantajan kanssa. Lapsen molemmat vanhemmat tai huoltajat saavat olla osittaisella hoitovapaalla saman kalenterijakson aikana, mutta eivät yhtäaikaaisesti (L 55/2001).

Kela maksaa osittaista hoitorahaa 90 euroa kuukaudessa. Summaan on oikeutettu vain perheen yksi lapsi kerralla. Hoitoraha on veronalaista tukea. Tätä vuonna 2003 voimaan tullutta etuutta ei olla tähän mennessä käytetty paljon. (Kela 2009.)

5 TYÖNTEKIJÄN OIKEUS HOITOVAPAASEEN

5.1 Perhevapaa on subjektiivinen oikeus

Perhevapaa on työntekijälle niin sanottu subjektiivinen oikeus. Työnantajalla ei siis ole oikeutta kieltää työntekijää pitämästä perhevapaata tämän niin halutessa kuin ainoastaan muutamassa poikkeustapauksessa. (Antola – Parnila – Skurnik-Järvinen 2006, 11.)

Työntekijällä on oikeus saada hoitovapaata lapsensa tai muun hänen taloudessaan vakituisesti asuvan lapsen hoitamiseksi, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. Ottolapsen vanhemman oikeus hoitovapaaseen jatkuu kuitenkin siihen saakka, kun lapseksi ottamisesta on kulunut kaksi vuotta, enintään siihen asti kun lapsi aloittaa koulun. (L 55/2001.)

5.2 Työntekijän ilmoitusvelvollisuus

Työntekijän on ilmoitettava työnantajalle hoitovapaan käyttämisestä ja sen pituudesta viimeistään kaksi kuukautta ennen hoitovapaajakson alkamista. Työntekijä ei saa palkkaa hoitovapaan ajalta eikä ansaitse vuosilomaa. Hoitovapaan päätyttyä työntekijällä on oikeus palata aikaisempaan tai siihen verrattavaan työhön. (Aholainen ym. 2009, 48.)

Työntekijä voi pitää hoitovapaata enintään kaksi ajanjaksoa. Hoitovapaajakson vähimmäispituus on yksi kuukausi. Lapsen äiti ja isä voivat molemmat käyttää hoitovapaoikeutta, mutta he eivät voi olla hoitovapaalla samanaikaisesti. Poikkeuksena on se, että yhden hoitovapaajakson voi pitää yhtäaikaisesti äitiys- tai vanhempainvapaan aikana. (Antola – Parnila – Skurnik-Järvinen 2006, 23.)

Ilmoitetun vapaan siirtäminen ja aloitetun vapaan keskeyttäminen on mahdollista vain, jos muutokselle on perusteltu syy. Tällainen ilmoitus muutoksesta on tehtävä työnantajalle viimeistään kuukautta ennen muutosta. (Nieminen 2003, 59.)

6 PERUSTELUJA LASTEN KOTIHOIDON TUEN KÄYTÖLLE

6.1 Suomalainen yhteiskunta tukee lasten kotihoitoa

Kotihoidon tuki on kansainvälisesti harvinainen etuus. Euroopan maista vain Suomessa, Norjassa ja Itävallassa maksetaan lapsen kotihoidon tukea kaikille vanhemmille, riippumatta siitä, onko heillä voimassa oleva työsuhde vai ei. Ruotsissa lasten kotihoidon tuki oli käytössä vain muutamia kuukausia vuoden 1994 lopussa (Hiilamo 2006,134).

Lasten kotihoidon tuen lisääntynyt käyttö on osa uusfamiliaristista käännettä. Kun familiaristisessa yhteiskunnassa ja sosiaalipolitiikassa naisten on odotettu hoivaavan lapset ja sairaat, vammaiset ja vanhat perheenjäsenet ilman julkista tukea, niin uusfamiliaristiseksi voi kutsua sellaista yhteiskuntaa, jossa tuetaan julkisin varoin lasten tai muiden avuttomien hoitamista kotona. (Niemi 2006, 173.)

Hoitovapaan tehtävä on toki turvata myös pienen lapsen asemaa ja oikeuksia: vastasyntyneellä on oikeus äidin tai isän tai molempien hoivaan, siinä missä vanhemmille annetaan aikaa hoivata pientä lastaan menettämättä työsuhdettaan ja toimeentuloaan. (Anttonen 2009, 93.)

6.2 Lapsen parasta ajatellen

Kotihoidon tukea on pidetty lapsen edun mukaisena: on esitetty, että oma vanhempi on lapselle paras hoitaja ja koti lapselle paras hoitopaikka. Lasten kotihoitoa on perusteltu kiireettömyydellä, joustavuudella ja turvallisuudella. Kotihoidon tukea pidetään myös arvovalintana, sen avulla vanhemmat voivat viettää enemmän aikaa yhdessä lastensa kanssa ja tällä tavoin luoda hyvinvointia koko perheelle. (Miettunen 2008, 9.)

Vuonna 2009 ilmestyneen tutkimuksen mukaan kotona kaksivuotiaan kanssa olevat äidit katsoivat kotihoidon olevan tärkeää lapsen kannalta. Heistä yhdeksän

kymmenestä sanoi pitävänsä kotona olemisesta ja 70 prosenttia oli sitä mieltä, että pienten lasten äitien kuuluu olla kotona. Lähes puolet kertoi, että puoliso toivoo äidin olevan kotona ja reilun puolen mukaan puolison tulot ovat riittävän hyvät kotiäitiyden tukena. 45 prosenttia äideistä ei halunnut muiden hoitavan lastaan ja 38 prosenttia totesi olevansa kotona, sillä yhteiskunnan tuki mahdollistaa kotiäitiyden. Kotona olemiseen vaikuttaa myös se, ettei koulutusta vastaavaa työtä ole tarjolla ja lähes puolet äideistä halusi pitää taukoa työelämästä. (Lammi-Taskula ym. 2009, 41.)

Perhevapaatutkimuksen mukaan työelämään palanneista 2-vuotiaiden lasten äideistä puolet kertoi, että olisi halunnut olla pidempään kotona. Kyseiseen toiveeseen ei vaikuttanut äidin ikä, koulutus eikä ammatti. Suurin osa perustelee tätä halullaan hoitaa lastaan pidempään. Vain muutamalla toiveeseen olla kotona pidempään vaikuttavat työhön liittyvät seikat: raskas tai huonosti palkattu työ, työyhteisön huono ilmapiiri tai epämieluisa työ. (Lammi-Taskula ym. 2009, 40.)

Kotihoidon tuki voidaan ymmärtää myös palkkioksi vanhemmuudesta, jolloin kyse on hoivatyön yhteiskunnallisen ja taloudellisen arvon tunnustamisesta (Anttonen 2009, 91).

6.3 Alle kolmivuotias ei kaipaa päivähoitoa

Monet vanhemmat tuntuvat arjen käytäntöjensä perusteella olevan psykiatrien ja psykologien kanssa samaa mieltä siitä, että lasta ei pitäisi viedä päivähoitoon alle kolmivuotiaana ja että isompienkin kehityksen kannalta päivähoidon tulisi tapahtua riittävän pienissä ryhmissä ja taata pysyvät ihmissuhteet. Kysymys ei ole niinkään siitä, että kodin ulkopuolella tapahtuva hoito olisi sinänsä lapselle haitallista, vaan siitä, että työelämän tehostaminen koskee myös päivähoitoa. (Niemi 2006, 175.)

Seija Marin haastatteli vuonna 1991 pro gradu -työtään varten henkilöitä, jotka sillä hetkellä saivat kotihoidon tukea. Nämä haastatellut korostivat lapsen

turvallisuuden tunteen merkitystä ja mahdollisuutta ottaa kotihoidossa lapsen yksilölliset tarpeet huomioon. Alle kaksi- tai kolmevuotiaita pidettiin niin pieninä, että heidän ei katsottu vielä hyötyvän päivähoitoryhmän virikkeistä ja toisten lasten seurasta. (Marin 1994 A, 122.)

Toisaalta vanhemmat haluavat säästää lastaan päiväkodilta sen puitteiden vuoksi. Päivähoidon tehokkuusvaatimukset ovatkin johtaneet lapsiryhmien kasvuun, erityisopetuksen tarpeen kasvuun, hoitajien määrän vähenemiseen suhteessa lasten määrää sekä hoitajien vaihtumiseen ja sen myötä lasten ihmissuhteiden epävakaistumiseen – paradoksaalisesti juuri päinvastaisiin asioihin kuin vanhemmat päivähoidolta toivovat. (Niemi 2006, 175.)

7 KOTI NAISANSANA

7.1 Lasta hoitava vanhempi usein äiti

Onkin todella harmillista, että lastenhoito on yhä 2000- luvulla naisten vastuulla. Perhevapaista tehdyn tutkimuksen mukaan 98 prosenttisesti lasta hoitava vanhempi on äiti (Lammi-Taskula ym.2009, 32).

Lasten kotihoidon tuen suosion kasvua pidetään osoituksena naisten työmarkkina- aseman huonontumisesta eli työttömyyden ja pätkätyöläisyyden lisääntymisestä. (Niemi 2006, 173) Tukea käyttävät pisimpään pienituloiset ja heikon koulutuksen saaneet naiset. (Anttonen 2009, 91.) Samoin monilapsiset perheet käyttävät tukea enemmän kuin perheet, joissa lapsia on vähemmän. (Miettunen 2008, 10.)

Koulutus toimii edelleen jakolinjana perhevapaiden käytössä: korkeakoulututkinnon suorittaneet äidit menivät muita useammin töihin heti vanhempainvapaan jälkeen, ja jos he hyödynsivät kotihoidon tukea, jaksot olivat muita lyhyempiä. Vähemmän koulutettujen naisten pitkiin perhevapaisiin liittyy usein heikompi työmarkkina-asema: muuttuneet työmarkkinat eivät välttämättä tarjoa heille työtä tai etenemismahdollisuuksia. (Lammi-Taskula ym. 2009, 43.)

7.2 Naisen kotonaoloaika tekee hallaa työelämässä etenemiseen

Pienten lasten äitien alhaisempi työllisyysaste selittyy pitkälti perhevapailla: enemmistö alle kolmivuotiaiden lasten äideistä on kotona lasta tai lapsia hoitamassa joko vanhempain- tai hoitovapaalla tai kotihoidon tuen turvin. (Lammi-Taskula – Salmi 2009, 40.)

Vaarana on, että tuki kahlitsee naiset koteihin, koska lasten hoitojakso heikentää mahdollisuuksia työelämässä ja vahvistaa perinteistä palkattoman työn jakoa puolisoiden kesken. Edelleen kotihoidon tuki heikentää ansiosidonnaista

sosiaaliturvaa tai katkaisee sen kokonaan, eikä tuki kartuta myöskään eläkettä. (Hiilamo 2006, 135.)

Puhutaan naisten ammatillisesta vajoamisesta tai ammatillisesta riskistä. Näillä käsitteillä on ilmaistu sitä, kuinka naisen tehtävä synnyttäjänä ja pienten lasten pääasiallisena hoitajana on ristiriidassa ammattiuran vaatimusten kanssa. Naiset jäävät kotiin hoitamaan pieniä lapsiaan usein juuri siinä vaiheessa, jolloin he parhaiten voisivat edetä uralla tai ammatissa. Samanaikaisesti työelämä muuttuu nopeasti ja ammattitaito saattaa ruostua (Marin 1994 A, 124.)

Osa naisista kuitenkin haluaa hoitaa lapsensa itse mahdollisimman pitkään, vaikka vuosien poissaolo ansiotyöstä on riski, jonka seuraukset kantaa nimenomaan nainen (Anttonen, 2009, 88).

8 LASTEN PÄIVÄHOIDON JA LASTEN KOTIHOIDON TUEN KEHITTYMINEN

8.1 Vaatimukset julkisesta lastenhoidosta

Naisten ansiotyöhön meno on aiheuttanut Suomessa vaatimuksia lastenhoidosta. Teollistumisen alkuvaiheessa tehtaissa käytettiin lapsityövoimaa ja kun tämä kiellettiin, lapset piti saada pois kaduilta kuljeksimasta (Marin 1994 B, 111).

Ensimmäiset julkiset lastentarhat aloittivat toimintansa Suomessa vuonna 1888. Lastentarhat olivat Suomessa luotu tukemaan äitien palkkatyötä ja lasten kehittymistä ja ne palvelivat kansallisuusaatteen tavoitteita. Päivähoitoa käytti kuitenkin varsin suppea joukko. Julkisen vallan päivähoitopolitiikkaa leimasikin pitkään köyhäinhoidollinen ja lastensuojelullinen ote. Ennen vuoden 1973 lakia julkisen vallan rahoittama päivähoito oli tarkoitettu lähinnä perheille, joissa äidin oli taloudellisesta pakosta käytävä töissä kodin ulkopuolella. (Hiilamo 2006, 121; Anttonen 2009, 81.)

8.2 Aloite äidinpalkasta

Nykyisestä lasten kotihoidon tuesta puhuttiin kansan suussa aluksi nimellä äidinpalkka. Vuonna 1947 sosiaalidemokraattinen kansanedustaja Martta Salmela-Järvinen jätti eduskunnalle aloitteen niin kutsutun äidinpalkan säilyttämisestä perhelisälakiin, jotta naiset sen varassa olisivat voineet jäädä pois ansiotyöstä ja omistautua kodille ja lapsille. Eduskunnassa käytiin asiasta vilkas keskustelu, joka ei kuitenkaan johtanut toimenpiteisiin. (Anttonen 1999, 30 – 31.)

Eri keskustelijat perustelivat äidinpalkkaa argumenteilla, jotka muistuttivat toisiaan. Näitä olivat naisten tarve jäädä kotiin hoitamaan lapsia, lapsen turvallisuus, kotihoidon paremmuus, kotitaloustyön ja äidin kasvatustyön yhteiskunnallinen arvostus sekä kotihoidon edullisuus suhteessa

lastentarhahoitoon. Myöhemmin keskustelussa nousi esille valinnan vapauden teema. (Hiilamo 2006, 139.)

8.3 Naiset äidinpalkan puolestapuhujina

Äidinpalkkakeskustelu voimistui samaan aikaan, kun vaatimukset lasten päivähoidon kehittämisestä lisääntyivät. Tärkein intressiryhmä äidinpalkan takana oli maalaisliiton naiset. 1960-luvulla äidinpalkan puolesta alkoi näkyvästi esiintyä myös Väestöliitto. 1970-luvulle tultaessa äidinpalkasta alettiin käyttää nimitystä hoitotuki. (Anttonen 1999, 31.) Päivähoidon kehittämistä oli jarruttanut lähinnä julkisessa keskustelussa esiin noussut asenne, jonka mukaan hoitopaikkaa eivät tarvinneet lapset, vaan ansiotyöhön hakeutuvat äidit (Hiilamo 2006, 127).

Keskustelu äidinpalkasta, hoitolisästä tai lapsiavustuksesta oli koko 1960-luvun vilkasta, se kiihtyi päivähoitolain säätämisen yhteydessä, kärsi tappion ja jatkui myöhemmin lasten kotihoidontukikeskusteluna. (Anttonen 1999, 36.)

Kotihoidon lääketieteellisissä perusteluissa nostettiin mm. esiin se, että mitä pienempiä lapset ovat, sitä helpommin he saavat päiväkodissa tarttuvia tauteja; pitkät päiväkotipäivät aiheuttavat lapselle stressiä; lasten perusturvallisuus kehittyy paremmin kotona. Kotihoidon tuen puolestapuhujat asettivat vastakkain julkisen ”laitoshoidon” ja ”kotihoidon”. Tässä kielellinen ilmaisu yhdisti julkiseen päivähoitoon kylmän, epäinhimillisen byrokraattisuuden ja lasta ymmärtämättömän jäykkyyden. Kotona tapahtuvaan hoitoon taas yhdistettiin sellaiset positiiviset määreet kuten rakkaus, läheisyys, turvallisuus, lämpö. (Hiilamo - Kangas 2009, 85.)

8.4 Espoo aloittaa kotihoidon tuen maksamisen

Äidinpalkkakeskustelulle vuosi 1967 oli tärkeä taitekohta, sillä silloin Espoo alkoi maksaa kotihoidon tukea kunnan varoista. Päivähoitopaikoista oli tuolloin huutava pula, kun lähes puolet alle kouluikäisten lasten äideistä kävi ansiotyössä

kodin ulkopuolella. Kotihoidon tuella tarkoitettiin tällöin pieniä lapsia kotona hoitavalle äidille kunnan maksamaa sosiaaliavustusta tai korotettua lapsilisää. (Anttonen 1999, 34; Hiilamo - Kangas 2009, 73.)

Espoon kokeilun taustalla oli jo 1960-luvulla käyty keskustelu siitä, että pienipalkkaisten äitien ansiotyön tukeminen ei ole taloudellisesti kannattavaa, koska he eivät pysty maksamaan päivähoitopalveluista. Kuntataloudellisesta näkökulmasta ajateltiin, että pienen avustuksen maksaminen tulee halvemmaksi kuin päivähoitopaikka. (Anttonen 1999, 34.)

8.5 Laki lasten päivähoidosta

Pienten lasten hoivan osalta hoivapolitiikan läpimeno ajoittuu vasta 1970-luvun alkuun, jolloin säädettiin ensimmäinen kansallinen laki lasten päivähoidosta. Keskustapuolueet ja sitä lähellä olevat tahot, jotka olivat voimakkaasti ajaneet hoitolisävaihtoehtoa, kärsivät tuolloin tappion. (Anttonen 2009, 81.)

Päivähoidosta tuli 1970-luvulla etenkin pienituloisten naisten käyttämä palvelumuoto, sillä kunnallista päivähoitoa ei kyetty tarjoamaan läheskään kaikille sitä tarvitseville (Anttonen 1999, 36). Päivähoitokysymys oli Suomessa Ruotsia selvemmin seuraus naisten ”epänormaalia, taloudellisen pakon sanelemasta ja köyhyyttä osoittavasta käyttäytymisestä” eli työssäkäynnistä. Ilmiöön viitattiin puhumalla naisista, jotka ”joutuvat käymään töissä”. (Hiilamo 2006, 124.)

Suomessa ei koskaan ollut kotiäitien aikakautta. Suomalaisten lapsiperheiden äideistä toimi vuonna 1960 ammatissa 45 prosenttia ja vuonna 1975 jo 67 prosenttia. (Hiilamo 2006, 77). Siinä missä valinnanvapaus koski Suomessa erilaisia lastenhoitovaihtoehtoja, korostivat Ruotsin sosiaalidemokraatit naisten vapautta valita työssäkäynti. (Hiilamo – Kangas 2009, 81.)

8.6 Vuoden 1984 historiallinen kompromissi

Hallitus antoi eduskunnalle esityksen pienten lasten hoidon kehittämistä koskevasta lakipaketista 12.10.1984. Esityksen (HE n:o 202) ydinsisältö oli, että kaikille alle kolmivuotiaille taattaisiin vanhempainrahakauden jälkeen joko kunnallinen hoitopaikka tai toiselle vanhemmista maksettaisiin kotihoidon tukea. Samalla tuki ulotettaisiin yksilapsisiin perheisiin. Uusi järjestelmä tulisi asteittain voimaan vuoteen 1990 mennessä. Lakipakettiin sisältyi myös esitys hoitovapaasta, jonka mukaan työntekijälle säädettäisiin oikeus hoitovapaaseen, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. Kun lakipaketti hyväksyttiin 27.12.1984, kutsuttiin sitä historialliseksi kompromissiksi, sillä uutta lakia hyväksyttäessä hallitusrunko muodostui sosiaalidemokraateista ja keskustapuolalaisista.

(Anttonen 1999, 42.)

Kotihoidon tukea alettiin maksaa valtioneuvoston päätöksellä vuonna 1980. Se oli tasasuuruinen summa suppealle joukolle lapsiperheitä eli niille perheille, joilla oli vähintään kolme alle kouluikäistä lasta. Tällöin kyse oli verottomasta korvauksesta. Oikeus kotihoitoon laajeni asteittain myös yksilapsisiin perheisiin. (Hiilamo 2006, 141.)

Vuonna 1985 hyväksytty lastenhoitokompromissi tuli kokonaan voimaan vuonna 1990: vanhemmat saivat oikeuden valita alle kolmivuotiaalle joko paikan kunnallisessa päivähoidossa tai kotihoidon tuen. Kela hoitaa yleensä tuen maksatuksen, mutta kunnat kustantavat nämä menot. Kotihoidontukimenot ovat osa kuntien päivähoitomenoja, joihin kunnat saavat laskennallista valtionosuutta muun muassa alle kouluikäisten lasten määrän sekä ns. kuntakohtaisen työssäkäyntikertoimen mukaan. (Haataja 2005, 95.)

8.7 1990-luvun laman vaikutus lasten kotihoidon tukeen

Pääministeri Lipposen hallituksen aikana lasten kotihoidon tukea leikattiin enemmän kuin mitään muuta yksittäistä etuutta. Vuoden 1996 alusta kotihoidon tukea leikattiin jo 22,5 prosentilla. Eniten muutos kohdistui monilapsisiin ja pienituloisimpiin (perusosan lisäksi lisäosaan oikeutettuihin) lapsiperheisiin. Leikkaukset pienensivät kotihoidon tukeen varattavien määrärahojen tarvetta, mutta eivät yhteiskunnan kokonaiskustannuksia. Perheet joutuivat kompensoimaan menetystään mm. toimeentulotuen ja asumistuen kautta tai siirtyivät työttömyyskorvauksen piiriin. Kotihoidon tuesta tapahtui huomattava siirtymä kunnalliseen päivähoitoon, jonka kustannukset ovat ministeriön selvityksen mukaan suuremmat kuin kotihoidon tuen avulla annetussa hoidossa. (StVM 30/1996.)

Sosiaali- ja terveysministeri Sinikka Mönkäre väläytti Demari-lehden haastattelussa 28.10.1997 kotihoidon tuen mahdollista poistamista. Mönkäreestä mielestä kotihoidon tuen säätäminen vuonna 1984 oli virhe. (Kiviniemi 1997.) Lasten kotihoidon tuelle ei tämän pohjalta tehty mitään toimenpiteitä, mutta keskustelua Mönkäreestä kommentti herätti.

Kela alkoi maksaa korotettua lasten kotihoidon tukea 1.4.2007 alkaen. Tällöin perheen toisesta ja seuraavista lapsista maksettavaa kotihoidon tuen hoitorahaa eli niin sanottua sisaruskorotusta korotettiin 10 eurolla. Hoitoraha perheen toisesta ja kustakin seuraavasta alle 3-vuotiaasta lapsesta nousi 94,09 euroon ja kustakin seuraavasta alle kouluikäisestä lapsesta 60,46 euroon. Lisäksi vanhempien mahdollisuutta valita lasten hoitomuoto parannettiin siten, että kotihoidon ja yksityisen hoidon tukea voidaan maksaa perheelle samanaikaisesti.

Lisäksi ottovanhemmilla alkoi oikeus saada kotihoidon tukea myös yli kolmivuotiaasta lapsesta ajanjaksolta, joka päättyy, kun vanhempainrahakauden alkamisesta on kulunut kaksi vuotta. Tukea maksetaan kuitenkin enintään siihen saakka, kun lapsi aloittaa koulun. (Kela 2006.)

9 LASTEN KOTIHOIDONTUEN KUNTALISÄT

9.1 Ylimääräinen tuki Kelan lasten kotihoidon tuen lisäksi

Lasten kotihoidon tuen kuntalisä on rahasumma, jonka kunta maksaa lisänä niille perheille, jotka saavat lakisääteistä Kelan lasten kotihoidon tukea tai yksityisen hoidon tukea. Kunta saa itse päättää, haluaako se maksaa lasten kotihoidon tuen kuntalisää. Samoin kunta päättää sen, mikä on maksatuksen ehtona ja paljonko se maksaa kuntalisää.

Kotihoidon tuen kuntalisien maksatuksen on useimmiten hoitanut kunta itse. Kunnan maksaessa kuntalisän itse se voi vapaammin päättää kuntalisän myöntämisen ehdoista kuin silloin, jos kunta hoitaa maksatuksen Kelan kautta. (Miettunen 2008,48.)

9.2 Yli puolet kunnista maksaa lasten kotihoidon tuen kuntalisää

Kuntaliiton keväällä 2008 tekemän selvityksen mukaan lasten kotihoidon tuen kuntalisää maksaa 375 vastanneesta kunnasta 79 (21 %) ja yksityisen hoidon tuen kuntalisää maksaa 135 kuntaa (36 %). Selvityshetkellä 14 kunnassa oli suunnitteilla kotihoidon tuen kuntalisä ja 3 kuntaa suunnitteli yksityisen hoidon tuen kuntalisää. (Sjöholm 2008.)

Kuntalisän avulla kunnat ovat myös voineet kohottaa imagoaan ja profiloitua lapsi- ja perhemyönteisiksi asuinpaikoiksi (Miettunen 2008, 10). Kuntaliiton selvityksen mukaan kotihoidon tuen kuntalisää maksetaan vuonna 2008 keskimäärin 151 euroa lasta kohden, vaihteluvälin ollessa 50 eurosta 250 euroon. Yksityisen hoidon kuntalisää maksettiin enemmän, 70 eurosta 800 euroon lasta kohden. Alle kolmivuotiaille maksetaan enemmän yksityisen hoidon kuntalisää kuin yli kolmivuotiaille.

9.3 Kuntien pyrkimys säästää rahaa kuntalaisia maksamalla

Kuntalaisien maksamisen todennäköisyyttä lisäävät työllisten ja korkeakoulutettujen synnytysikäisten naisten sekä alle kolmivuotiaiden lasten suuri määrä sekä kunnan pieni veroprosentti. Kunnan kielisuhteella – sillä, onko kunta yksi- vai kaksikielinen – ei ole yhteyttä kuntalaisien maksamiseen. (Miettunen 2008, 74.)

Monet kunnat säätelevät päivähoitopalvelujen käyttöä ja pyrkivät säästämään päivähoitokustannuksissa maksamalla lasten kotihoidon tuen saajille kunnallista lisää. Tämä aiheuttaa sen, että suomalaiset lapsiperheet voivat olla hyvin eriarvoisessa taloudellisessa asemassa riippuen siitä, missä kunnassa he asuvat. Jotkin kunnat ovat asettaneet kuntalaisen saamiselle erilaisia lisäehtoja, kuten sen, että vanhemmilla tulee olla vakituinen työpaikka. Esimerkiksi Espoo ja Vantaa pyrkivät siihen, että yhä useampi perhe hoitaa lapsensa itse. Espoo- ja Vantaalaisia maksetaan vuoden 2010 alusta vain sellaisille perheille, joiden kaikki lapset hoidetaan kotona (Niiranen 2009).

Kuntalaisäkunnissa asuvat lapsiperheet ovat taloudellisesti paremmassa asemassa muihin kuntiin verrattuna. Kuntalaisää maksetaan useimmiten suurissa kaupungeissa, joissa molemmilla vanhemmilla on hyvät työllistymismahdollisuudet – ja usein myös paremmat tulot – ja joissa päivähoitoon kohdistuu suuri paine. (Miettunen 2008, 26.) Elinkustannukset ovat myös kaupungeissa suuremmat, eli lakisääteisen kuntalaisen taso ei ehkä tarjoa riittävää taloudellista vaihtoehtoa lasten kotihoidolle eikä yksityisiäkään päivähoitopalveluja liene riittävästi tarjolla. Kunnille kuntalaisen maksaminen on, ainakin lyhyellä aikavälillä, halvempi vaihtoehto kuin päivähoitoon investoiminen. Kuntalaisien tavoitteena ei olekaan tulontasaus eikä lapsiperheiden toimeentulon parantaminen vaan säästöt päivähoitopalvelujen kustannuksissa. Tästä voi mainita esimerkkinä Helsingin, joka korotti 1.8.2009 alkaen alle 1,5-vuotiaiden lasten kotihoidon tuen kuntalaisää 264 euroon (Helsingin kaupunki 2009).

10 VAASAN KAUPUNGIN TÄSMÄLISÄ

10.1 Täsmälisän maksamiseen päätyminen

Vaasan kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 27.11.2006 niin kutsutun täsmälisän maksamisen, mikä tarkoittaa vaasalaisperheille suunnattua lasten kotihoidontuen lisäosaa. Tuki on kulkenut puheissa myös Vaasa-lisänä, valtakunnallisesti vastaavat lisät tunnetaan kotihoidon tuen kuntalisinä. (Vaasan varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunta 2006.)

Varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunta päätti 13.12.2006 maksatuksen aloittamisesta ja sen tarkemmista perusteista. Tuen maksaminen alkoi 1.1.2007. Lisän tarkoituksena on vähentää päivähoidon järjestämisen tarvetta erityisesti vauvojen osalta. Tämä hyväksyttiin, jotta päivähoitopalvelut pystytään järjestämään kysyntää vastaavasti. Lisästä päätettäessä oli selvityksen mukaan helmikuun loppuun 2007 päivähoitoon jonossa yhteensä 185 lasta, joista alle 1,5-vuotiaita oli 78. (Vaasan kaupunginhallitus 2006; Vaasan kaupunki 2009.)

10.2 Täsmälisän maksuperusteet

Täsmälisää voi hakea ajalle, joka alkaa vanhempainrahakauden päätyttyä ja jatkuu siihen asti kun lapsi täyttää 2- vuotta. Lapsesta tulee saada tältä ajalta lakisääteistä kotihoidon tukea. Täsmälisää ei voi saada takautuvasti.

Kotona lastaan hoitavalla vanhemmalla on oltava työ- tai opiskelupaikka, johon palata palkattoman hoitovapaan jälkeen. Pätkätyöt on huomioitu erillisenä ryhmänä edellyttäen, että työssäoloa on vähintään yksi vuosi ennen äitiyslomaa. Työsuhteiden välillä on saanut olla enintään kahden kuukauden tauko. Lisää saavan opiskelijan on täytynyt saada opintonsa päätökseen ja valmistua viimeistään kahta kuukautta ennen äitiyslomalle jäämistä. Tuen saajalla on voinut olla myös useampi peräkkäinen vanhempainlomakausi, jonka jälkeen vanhempi jää palkattomalle hoitovapaalle. (Vaasan varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunta 2006.)

Perheen toisen aikuisen tulee olla työssä tai opiskelijana täsmälisän maksuajan. Täsmälisää saavalla vanhemmalla saa kotihoidon tuen lisäksi olla muuta verotettavaa tuloa korkeintaan 250 euroa kuukaudessa. Kelan maksamaa omaishoidontukea tai vammaistukea sekä luottamustehtävästä maksettavia kokouspalkkioita ei oteta huomioon tuloina. Tulona ei myös pidetä harrastustoiminnasta tulevia, kulukorvauksiin verrattavissa olevia korvauksia. (Vaasan kaupunki 2009.)

Täsmälisää maksetaan täysiltä kalenterikuukausilta, lyhimmillään yhdeltä kuukaudelta. Täsmälisää ei voi saada sellaiselta kuukaudelta, jolloin kyseinen henkilö on ollut vuosilomalla. Vain Vaasassa kirjoilla olevat perheet ovat oikeutettuja tukeen. Täsmälisää maksetaan aikaisintaan hakemuksen jättämisestä seuraavan kuukauden alussa ja sen maksaminen päättyy sen kuukauden lopussa, kun lapsi täyttää 2 vuotta. Sovellettaessa ehtoja adoptiovanhemmat ovat samassa asemassa kuin biologiset vanhemmat. Myös uusioperheiden isät ja äidit ovat vastaavassa asemassa, kun hoidettavana on puolison lapsi. (Vaasan kaupunki 2009.)

Täsmälisää ei ole oikeutta, jos kotiin jäävä vanhempi on kotona jonkin muun syyn kuin lasten hoidon vuoksi; työttömänä saaden työttömyyskorvausta, kotona yksityisyrittäjänä, äitiys- tai sairauspäivärahalla, perhepäivähoitajana tai eläkkeellä. Väärin perustein maksettu täsmälisä peritään takaisin. (Vaasan varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunta 2006.)

Täsmälisää haetaan kaavakkeella, joita saa Vaasan kaupungin internetsivuilta sekä Palosaaren, Länsimetsän, Kustaanlinnan, Ristinummen, Suvilahden tai Teeriniemen päiväkodeista, lastenneuvoloista sekä kasvatus- ja opetusvirastosta. Hakemuskavake palautetaan liitteineen joko keskuspäiväkotiin tai kasvatus- ja opetusviraston varhaiskasvatusosastolle. (Vaasan kaupunki 2009.)

10.3 Täsmälisän kehitys

Vuonna 2007 täsmälisän suuruus oli 150 euroa/ lapsi/kuukausi kelan maksaman lakisääteisen tuen päälle. Täsmälisää maksettiin alle 1,5- vuotiasta lastaan kotona

hoitavalle huoltajalle vanhempainrahakauden päätyttyä hänen jäädessään palkattomalle hoitovapaalle. Täsmälisää saavalla vanhemmalla ei saanut olla muuta tuloa kuin kotihoidon tuki. (Vaasan varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunta 2006.)

Kaupunginvaltuusto päätti kokouksessaan 3.12.2007 jatkaa täsmälisän maksamista. Samalla tuki laajennettiin koskemaan lapsia 1v 9 kk (21 kuukautta) ikään saakka. (Vaasan kasvatus- ja opetusvirasto 2007.)

Täsmälisään tuli muutoksia 1.5.2009 alkaen. Näistä ensimmäinen on se, että täsmälisää maksetaan siihen saakka kunnes lapsi täyttää 2 vuotta. Maksettavaa summaa lasta kohden korotetaan 180 euroon kuukaudessa. Tukea saavan opiskelijan on täytynyt saada opintonsa päätökseen ja valmistua viimeistään kahta kuukautta ennen äitiyslomalle jäämistä. Lisäksi täsmälisää saavalla vanhemmalla saa olla muuta verotettavaa tuloa kuin kotihoidontuki korkeintaan keskimäärin 250 euroa kuukaudessa täsmälisän maksamisen ajalta. (Vaasan kaupunki 2009.)

11 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

11.1 Aiheen valinta

Opinnäytetyö haluttiin toteuttaa niin, että siitä on todellista hyötyä jollekin taholle. Tavoitteena oli tehdä opinnäytetyö aiheesta, joka on jollakin tavalla yhteydessä lapsiin. Tämä johtuu kahdesta syystä: ensinnäkin lapsiin liittyvät aiheet kiinnostavat työn toteuttajaa, toiseksi jotta opinnäytetyöllä saavutettaisiin lastentarhanopettajan pätevyys. Työ saatiin toteuttaa Vaasan kasvatusta- ja opetusvirastolle ja valmistunut selvitystyö annetaan tiedoksi Vaasan kaupungin varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunnalle sekä valtuustolle. Opinnäytetyöllä on täten käyttöarvoa.

11.2 Opinnäytetyön tarkoitus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada tietää, mitä ne perheet, joille maksetaan täsmälisää, ovat mieltä saamastaan tuesta. Opinnäytetyössä haluttiin saada tietää, pitäisikö täsmälisää laajentaa nostamalla sen summaa tai ikärajaa. Kysymys tehtiin myös siitä, pitäisikö täsmälisää laajentaa koskemaan kaikkia, sillä nyt täsmälisän ulkopuolella jää ihmisiä, koska yhtenä täsmälisän saamiskriteerinä on työ- tai opiskelupaikka, johon palata palkattoman hoitovapaan jälkeen. Yksi oleellinen tieto oli saada selville, olisivatko vanhemmat kotona lapsen kanssa ilman täsmälisääkin. Kiinnostavaa oli myös saada tietää syyt, miksi vanhemmat ovat kotona lapsen kanssa.

11.3 Tutkimusaineisto ja menetelmät

Opinnäytetyö toteutettiin kyselyllä, joka lähetettiin postitse jokaiselle, joka sai tutkimushetkellä täsmälisää. Kyselylomake lähetettiin niin suomen- kuin ruotsinkielisille täsmälisää saaville. Tutkimus on kokonaistutkimus. Lomakkeessa on 12 kysymystä, joissa on valmiit rastitettavat vastausvaihtoehdot. Avoimia kysymyksiä on lisäksi kolme. Niihin vastaaja sai kirjoittaa oman vastauksen ilman

rajoituksia. Avoimet kysymykset haluttiin ottaa mukaan, jotta vanhemmat saivat itse kertoa vapaasti mielipiteensä. Tällä tavoin saatiin mukaan vanhempien erilaisia näkökulmia asiaan ja päästiin lähemmäksi vastaajaa.

Avoimet kysymykset analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysillä pyritään järjestämään aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää tietoa. Laadullisen aineiston analysoinnin tarkoituksena on informaatioarvon lisääminen, koska hajanaisesta aineistosta pyritään luomaan mielekästä, selkeää ja yhtenäistä informaatiota. (Sarajärvi – Tuomi 2002, 110.) Aineistolähtöinen sisällönanalyysin ensimmäinen vaihe on pelkistettyjen ilmausten etsiminen ja alleviivaaminen. Sisällönanalyysia jatkettiin kvantifioimalla aineisto. Tämä tarkoittaa sitä, että aineistosta laskettiin, kuinka monta kertaa vastaajat mainitsevat saman asian vastauksissaan.

Kysymyslomakkeen monivalintakysymyksien tulosten saamisessa käytettiin apuna tietokoneen SPSS-ohjelmaa. SPSS tulee sanoista Statistical Package for Social Sciences. Tämä on monipuolinen tilastollisen tietojenkäsittelyn ohjelmisto, jolla voidaan täyttää tavallisimmat tilastollisen analyysin tarpeet. (Valtari 2004, 1.)

11.4 Tutkimustyön kuvaus

Joulukuussa 2008 kasvatus- ja opetusvirastolla pidettiin ensimmäinen tapaaminen opinnäytetyön tiimoilta. Opinnäytetyölupaa haettiin joulukuun 2008 lopussa ja se myönnettiin tammikuun 2009 alussa. 28.9.2009 postitettiin 180 kyselykaavaketta saatekirjeineen täsmälisää saaville vaasalaisille perheille. Jotta työn salassapitovelvollisuus ja luetettavuus säilyisi, käytettiin työssä valmiita osoitetarroja, jotka saatiin kasvatus- ja opetusvirastolta.

Saatekirjeessä pyydettiin, että vastaukset palautettaisiin 12.10.2009 mennessä. Tässä ajateltiin, että kyseinen aika riittää kyselyn vastaamiseen ja ihmiset eivät unohda palauttaa lomaketta, kun aika ei ole liian pitkä. Postittaessa

kysymyskaavakkeita täsmälisää saaville liitettiin mukaan palautuskuori, jossa oli kasvatus- ja opetusviraston osoite. Näin vastaamisesta tehtiin mahdollisimman helppoa kyselyn saajille ja vastausprosentin toivottiin yltävän näin suuremmaksi.

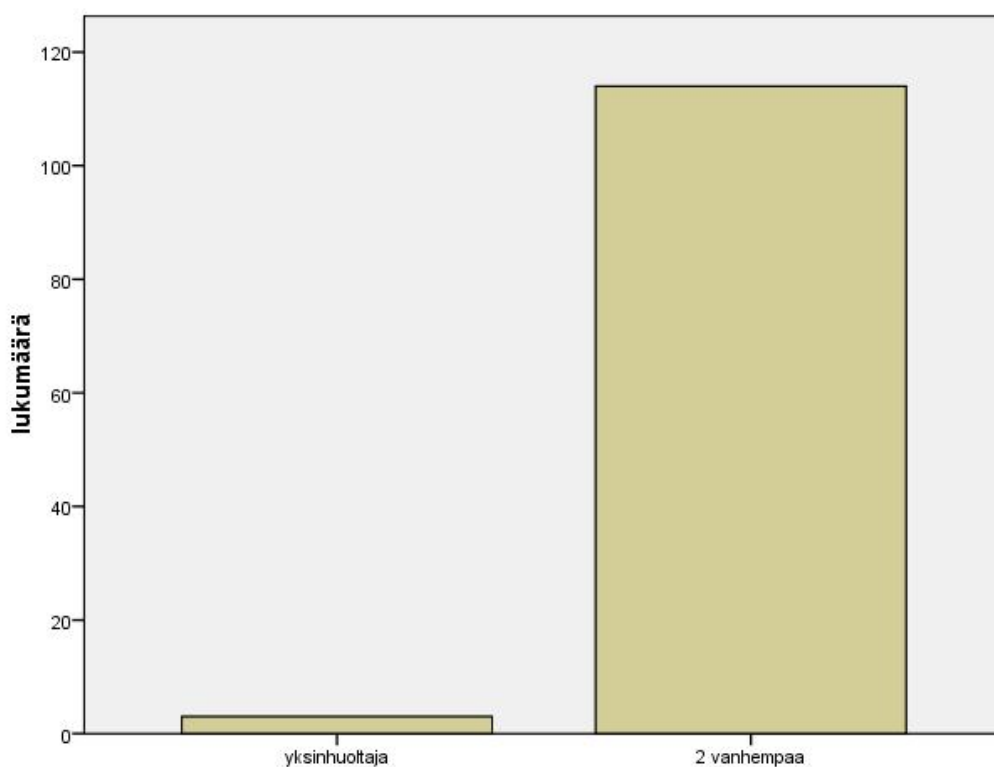
Vastauskuoria tuli takaisin 117. Suurin osa tuli palautuspäivään mennessä, mutta muutama tuli palautuspäivän jälkeen. Palautuspäivänkin jälkeen tulleet otettiin mukaan, koska vastausprosentin haluttiin olevan mahdollisimman suuri. Tällä tavoin tutkimustulos on mahdollisimman luotettava.

Tietokoneen SPSS -ohjelman avulla käytiin läpi vastauslomakkeen vaihtoehtokysymykset. Avoimet kysymykset analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

12 TULOKSET

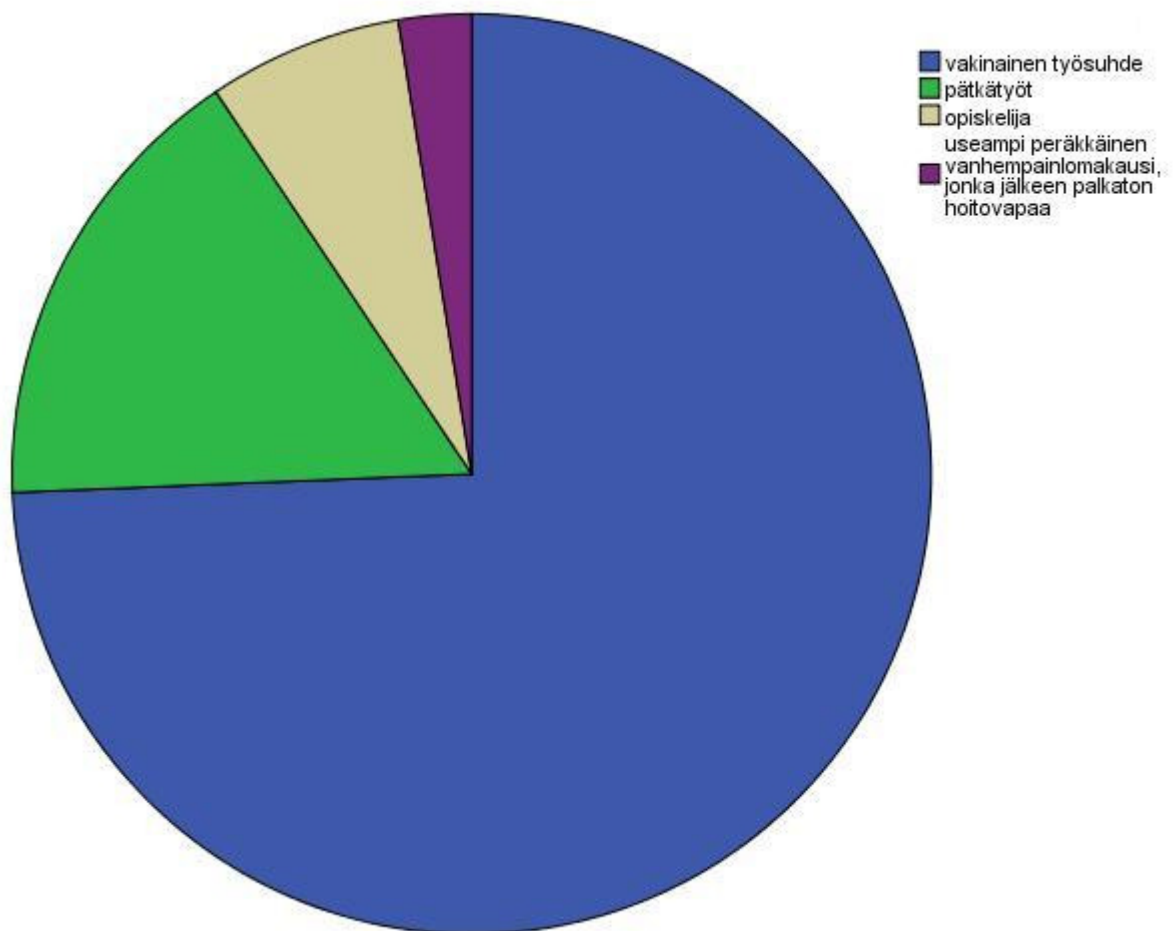
12.1 Perustiedot tutkimusperheistä

Kyselyihin vastasi 117 henkilöä. Lomakkeita lähetettiin 180, joten vastausprosentti on 65. Vastaajista vain kolme on yksinhuoltajia. Loput 97,4 prosenttia vastaajista ovat kahden huoltajan talouksia. 65 vastaajista on perheessä kaksi alle kouluikäistä lasta. Kahdeksalla vastanneista on perheessä kolme alle kouluikäistä lasta. Vastaajista 44 on perheessä vain yksi alle kouluikäinen lapsi. 54 prosenttia vastanneiden ensimmäisistä lapsista ovat vuoden vanhoja.

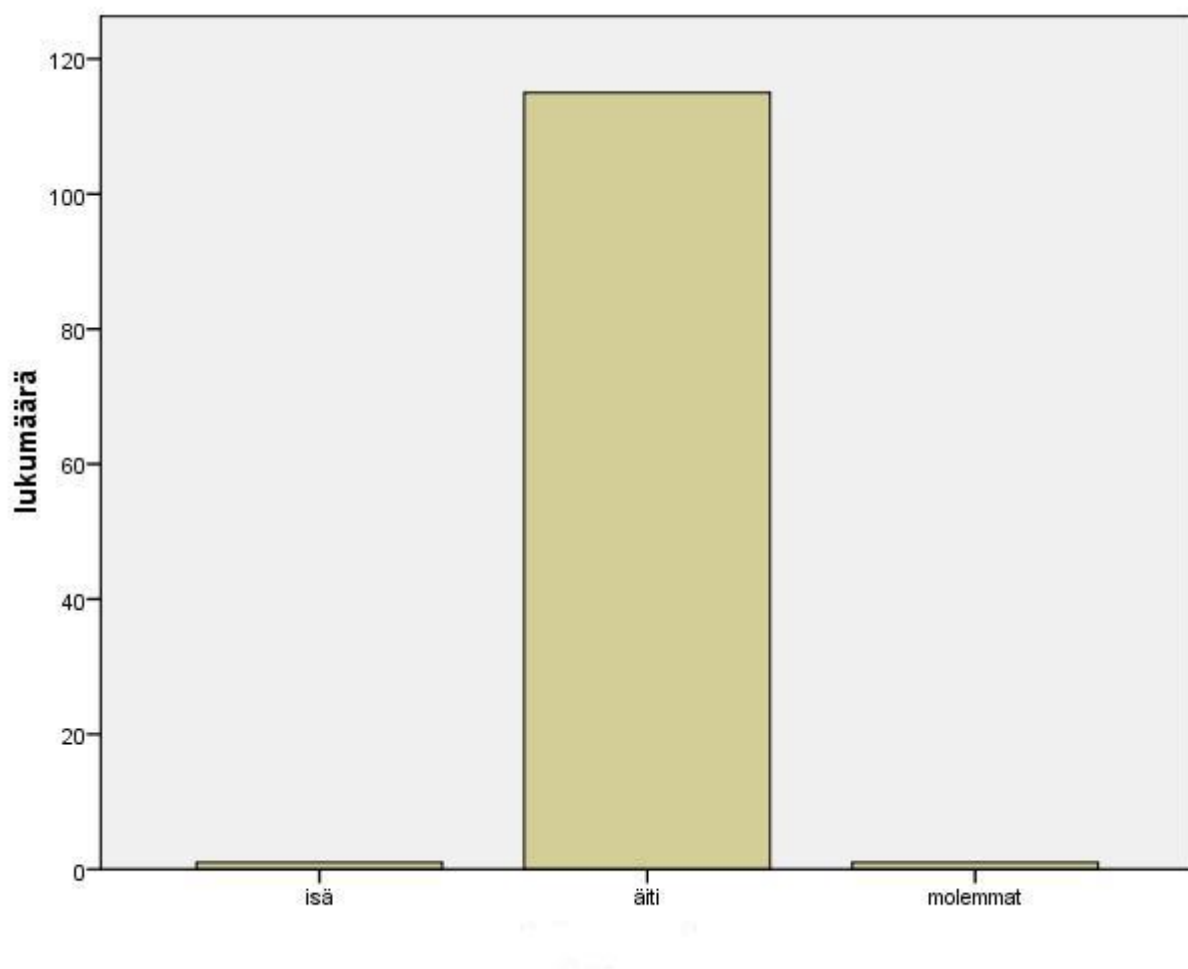

Kuva 2. Täsmälisää saavat perheet ovat enemmistöltä 2 huoltajan perheitä.

Suurin osa vastaajista, 74,4 prosenttia, on vakinaisessa työsuhhteessa. Pätkätyitä tekee 16,2 prosenttia ja opiskelijoita on 6,8 prosenttia. Useammalle peräkkäiselle vanhempainlomakaudelle, jonka jälkeen on palkaton hoitovapaa, on jäänyt 2,6 prosenttia vastaajista. Lasta kotona hoitava vanhempi on 98,3 prosenttisesti äiti. Vain yhdessä taloudessa kotona lasta hoitava vanhempi on isä. Yhteen vastauslomakkeeseen oli merkitty molemmat vanhemmat lasta kotona hoitavaksi vanhemmaksi.

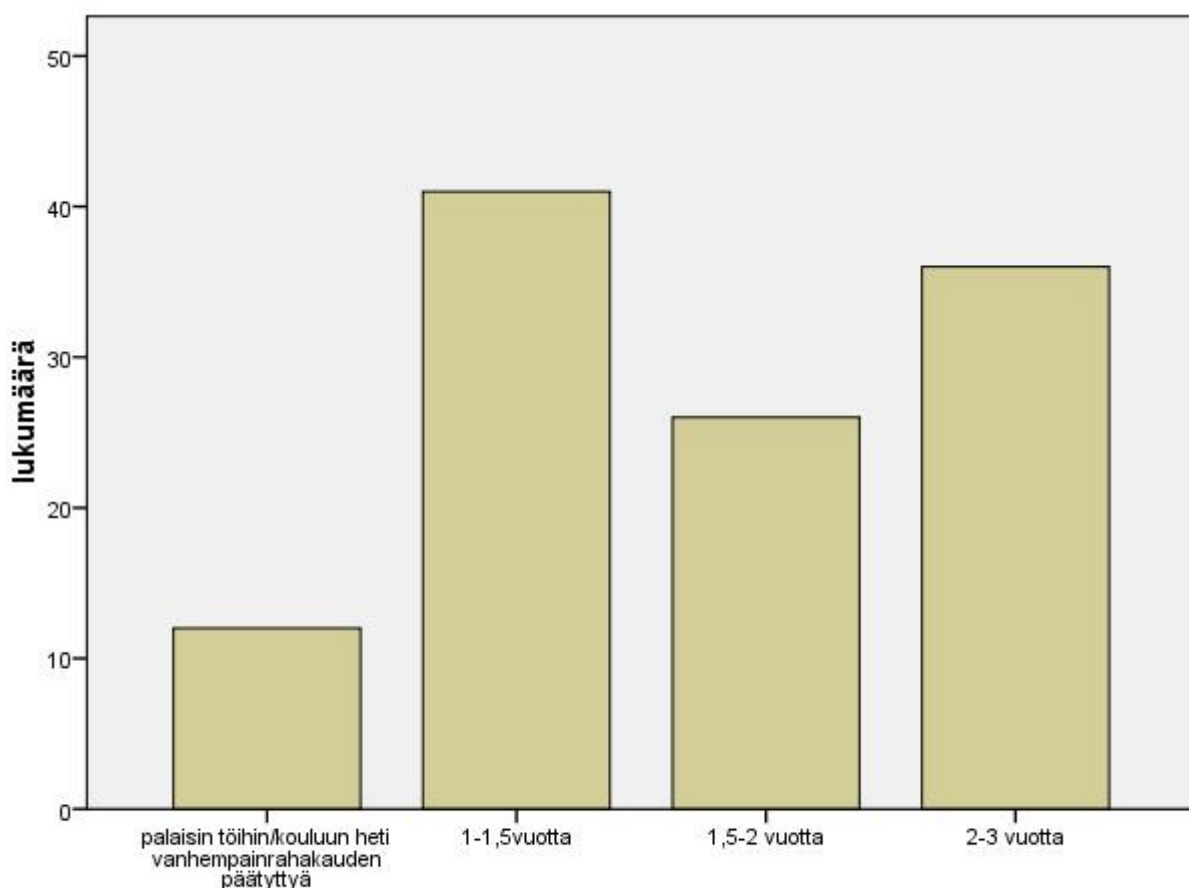
Kuva 3. Valtaosalla vastaajista on vakinainen työsuhde.

Kuva 4. Lasta kotona hoitava vanhempi.

12.2 Vanhemmat hoitaisivat lapsiaan kotona ilman täsmälisääkin

Kysymykseen hoitaisitteko lastanne/ lapsianne kotona jos lapsi ei saisi Kelan kotihoidon tuen lisäksi täsmälisää, vastasi 76,9 prosenttia kyllä ja 22,2 prosenttia ei. Yksi vastaus puuttui kokonaan. Kohtaan kuinka pitkään hoitaisitte lastanne/ lapsianne kotona Kelan kotihoidon tuella ilman täsmälisää, vastattiin seuraavasti: palaisin töihin/ kouluun heti vanhempainrahakauden päätyttyä 10,3 prosenttia vastaajista, hoitaisin kotona kunnes nuorin lapsi on 1 – 1,5 vuotta 35,0 prosenttia vastaajista, hoitaisin kotona kunnes nuorin lapsi on 1,5 – 2 vuotta 22,2 prosenttia. Hoitaisin kotona kunnes nuorin lapsi on 2 – 3 vuotta on valinnut 30,8 prosenttia vastaajista. Kaksi ei vastannut kysymykseen ollenkaan.

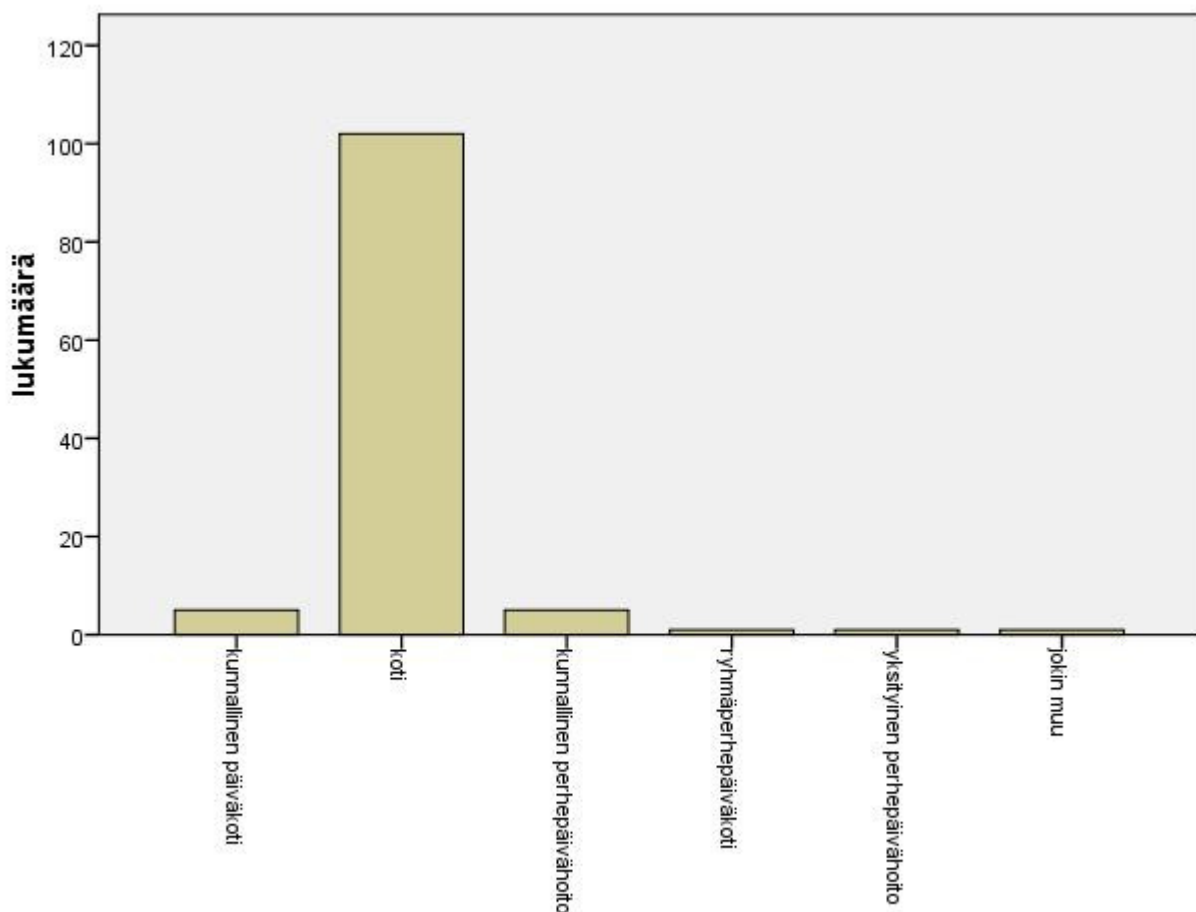
Kuva 5. Kuinka pitkään vanhemmat hoitaisivat lastaan kotihoidon tuella ilman täsmälisää.

Seuraavaksi kysyttiin ”Aiotteko hoitaa lastanne/ lapsianne kotona vielä kun kotihoidon tuki päättyy nuorimmaisen ollessa 3 vuotta?” Enemmistö vastaajista, 93, 2 prosenttia, ei aio hoitaa lasta kotona kotihoidon tuen päättyttyä. Neljä vastaajista aikoo hoitaa lastaan kotona vielä kotihoidon tuen päättyttyä lapsen ollessa kolmivuotias. Kaksi ei vastannut kysymykseen.

12.3 Paras hoitomuoto lapselle on koti

Parhaana hoitomuotona alle 3-vuotiaalle lapselle pidettiin kotia. Kotia piti parhaana hoitomuotona alle 3-vuotiaalle 87, 2 prosenttia vastaajista. Sekä kunnallinen päiväkotiki että kunnallinen perhepäivähoito saivat samanlaisen

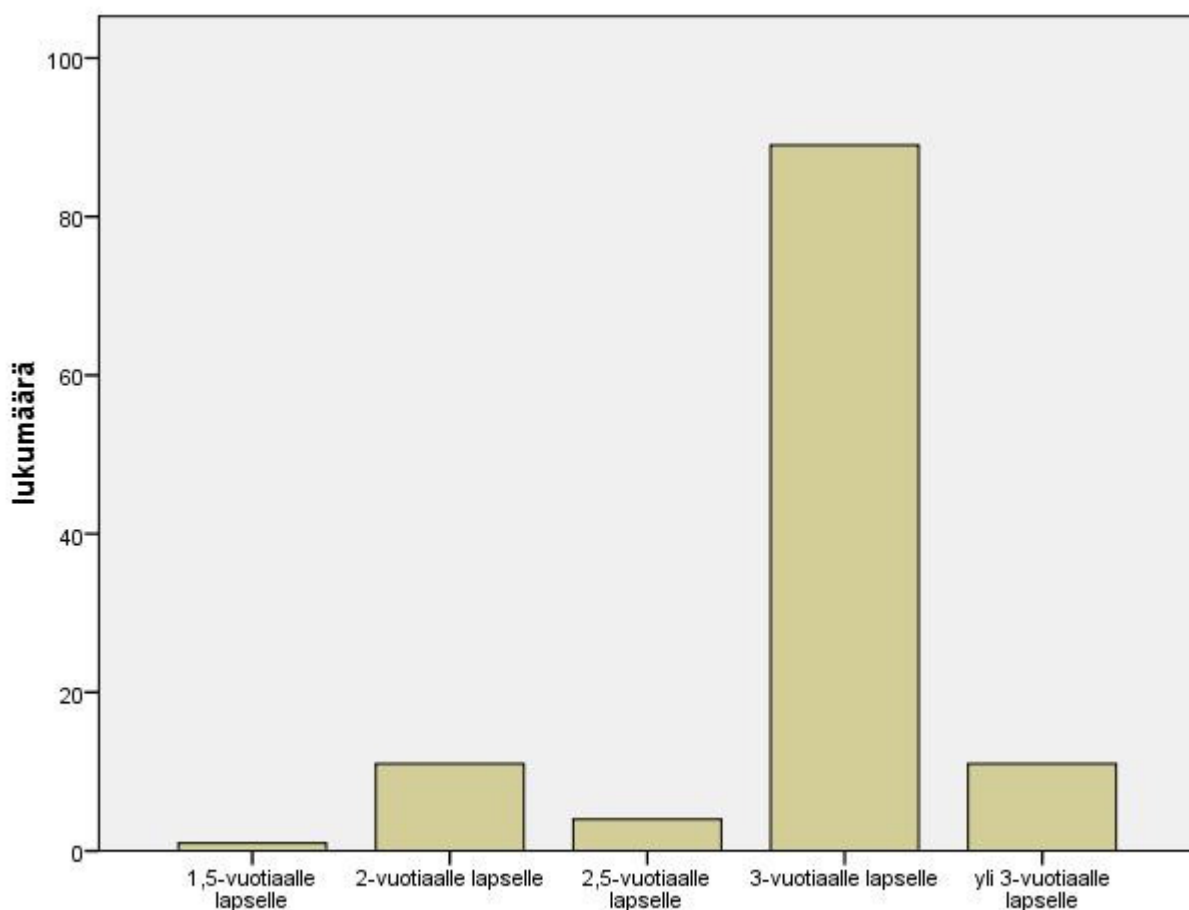
arvostuksen, niitä parhaana hoitomuotona alle 3-vuotiaalle piti 4,3 prosenttia vastaajista. Kohtiin ryhmäperhepäiväkoti, yksityinen perhepäivähoito ja leikkipuisto oli kuhunkin tullut yksi vastaus eli niitä kannatti kutakin 0,9 prosenttia vastaajista. Kaksi kyselyn täyttänyttä jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Vastauslomakkeissa ehdotettiin myös kotihoidon ja jonkin muun hoitomuodon yhdistelmää. Eräässä vastauslomakkeessa luki: ”Osan ajasta kotona ja ”irtopäiviä” hoidossa, että saisi olla muiden lasten kanssa.” Myös seurakunnan kerhoja kodin tukena mainittiin yhdessä vastauslomakkeessa. Muuna vaihtoehtona mainittiin myös isovanhemmat.

Kuva 6. Paras hoitomuoto alle 3-vuotiaalle lapselle.

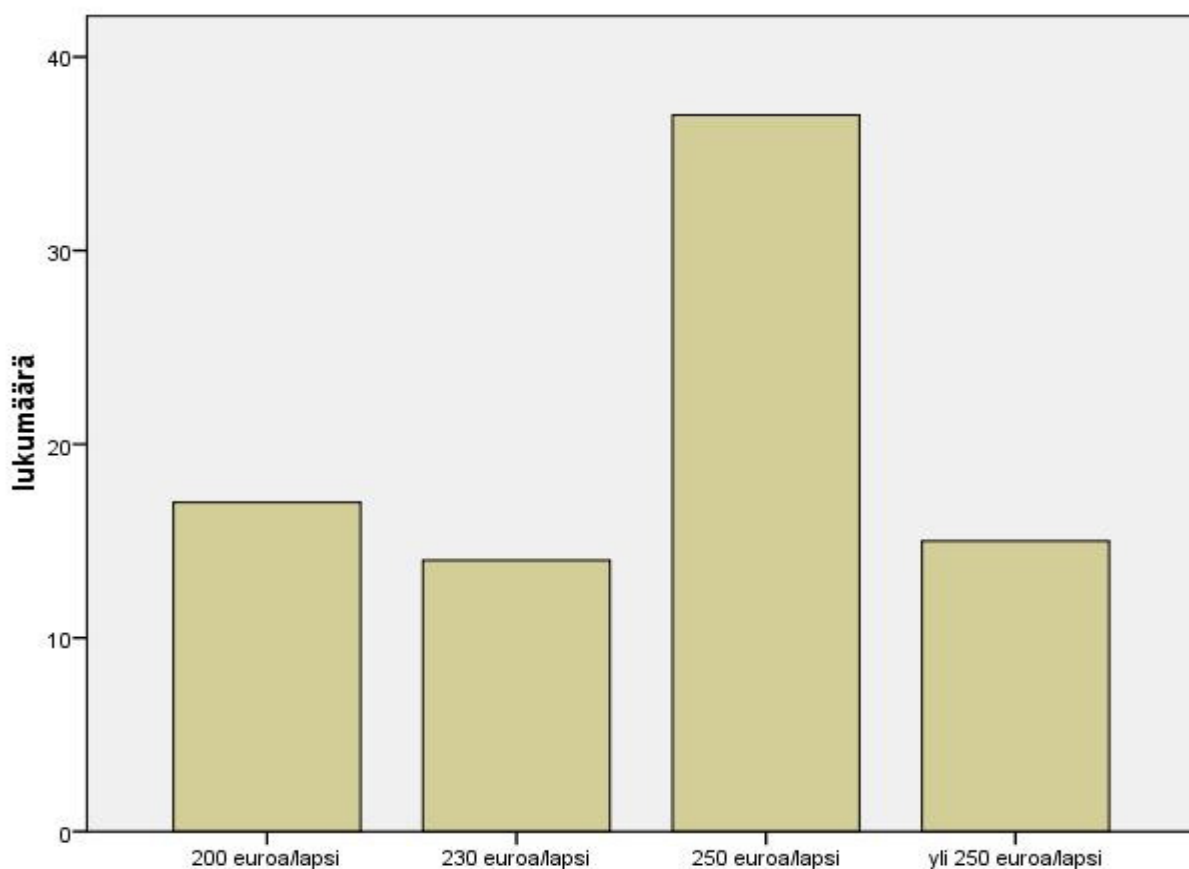
12.4 Täsmälisää pitäisi laajentaa

Seuraava kysymykseni oli ”pitäisikö täsmälisä laajentaa koskemaan myös niitä, joilla ei ole työ- tai opiskelupaikkaa, johon palata palkattoman hoitovapaan jälkeen?” Enemmistö, 82, 9 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että kyllä pitäisi laajentaa. Eri mieltä oli 15, 4 prosenttia vastaajista. Kaksi vastausta puuttui. Täsmälisää pitäisi vastaajien mielestä maksaa siihen asti, kun lapsi on kolmevuotias. Tätä mieltä oli 76, 1 prosenttia. Vastausvaihtoehdot 2-vuotiaalle lapselle ja yli 3-vuotiaalle lapselle saivat kummatkin 9, 4 prosenttia kannatusta. 2,5-vuotiaalle lapselle täsmälisää pitäisi maksaa 3,4 prosentin mielestä. Yhden vastaajan mielestä riitti, kun täsmälisää maksettaisiin 1, 5-vuotiaaksi asti. Yksi ei vastannut tähän kysymykseen.

Kuva 7. Mihin asti täsmälisää pitäisi maksaa?

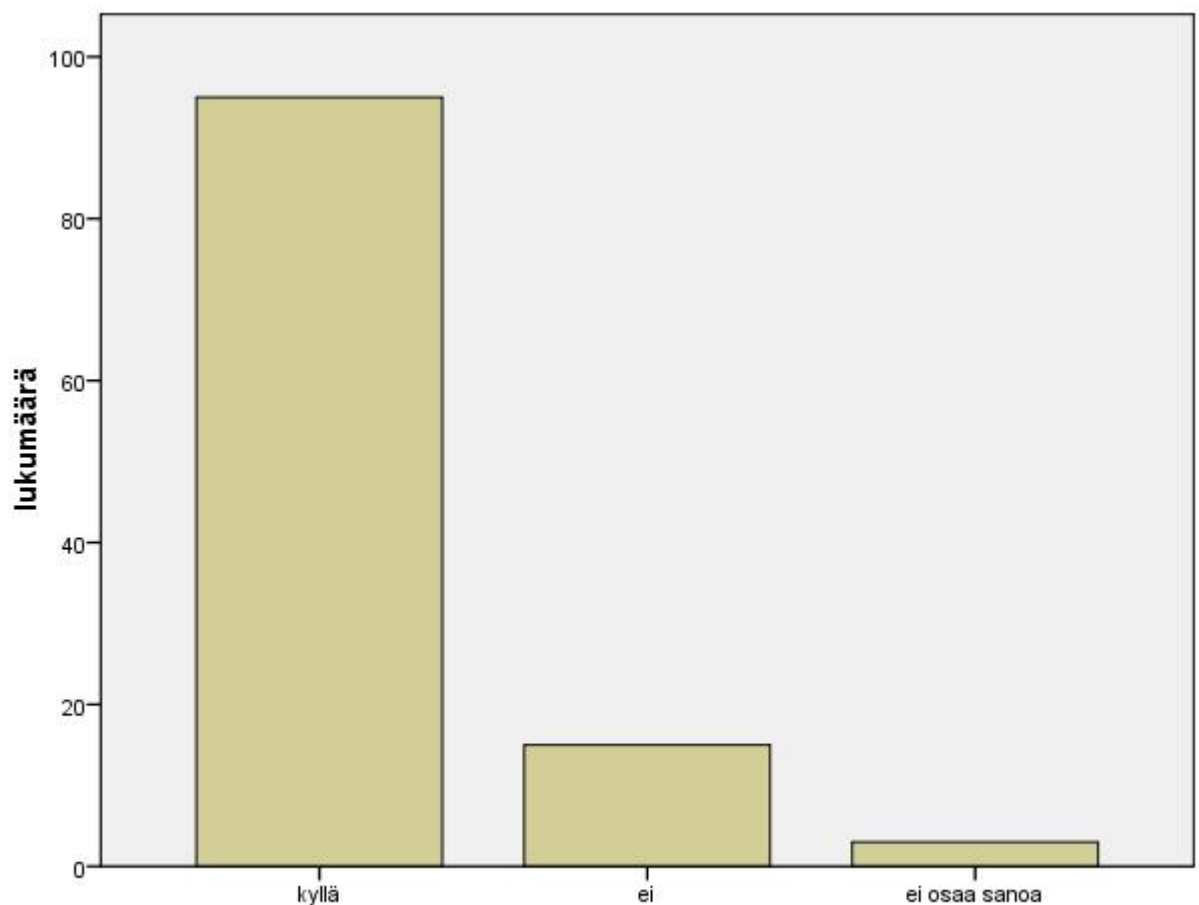
Täsmälisän summaa pitäisi vieläkin nostaa enemmistön mukaan. 72, 6 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että täsmälisän summaa pitäisi nostaa. 27, 4 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että nykyinen summa on sopiva. Kukaan ei ollut sitä mieltä, että entinen summa oli riittävä. Kysymykseen ”mikä olisi sopiva summa täsmälisälle” jakaantuivat vastaukset suhteellisen tasaisesti. Kysymykseen vastasi vain 83 henkilöä. Vastauksien mukaan täsmälisän summan pitäisi olla 250 euroa kuukaudessa lasta kohden. Tätä mieltä oli enemmistö, 31,6 prosenttia vastaajista. 14, 5 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että sopiva summa täsmälisälle on 200 euroa lasta kohden. Summan pitäisi olla yli 250 euroa lasta kohden 12, 8 prosentin mukaan. Loput 12 prosenttia olivat sitä mieltä, että summan pitäisi olla 230 euroa lasta kohden. Pyysin niitä olla vastaamatta tähän kysymykseen, jotka edellisessä kohdassa eivät olleet sitä mieltä, että summaa pitäisi vieläkin nostaa. Tästä taitaa johtua se, että 29,1 prosenttia jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

Kuva 8. Kuinka suuri täsmälisän summan pitäisi olla?

12.5 Täsmälisään ollaan tyytyväisiä

Suurin osa vastaajista oli tyytyväinen saamaansa täsmälisään. 81,2 prosenttia vastaajista oli tyytyväinen saamaansa täsmälisään. Vain 12,8 prosenttia vastaajista ei ollut tyytyväinen saamaansa täsmälisään. Kolme vastaajaa ei osannut sanoa mielipidettä kysymykseen ja neljä vastausta puuttui.

Kuva 9. Onko vastaaja tyytyväinen täsmälisään?

12.6 Miksi vanhemmat valitsivat lasten kotihoidon?

Ensimmäisessä avoimessa kysymyksessä tiedusteltiin vanhemmilta ”miksi te valitsitte lapsen/lapsien kotihoidon?” Aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla

koottiin lomakkeista vastaukset ja yhdisteltiin ne. Ylivoimaisesti eniten vastauksia syyksi jäädä hoitamaan lasta kotiin oli vanhempien perustelu: koti on lapselle paras paikka. Vastanneista 50 oli sitä mieltä. ”Pienen lapsen paras paikka on koti, haluan itse nähdä lapsen uusien asioiden oppimisen, tahdon antaa rauhallisen, lempeän, hempeän kiireettömän pikkulapsiajan (joka on niin nopeasti ohi) omalle rakkaalle pikkuiselle.”

Halu hoitaa lapset kotona ja nähdä lapsen kasvu ja kehitys oli seuraavaksi eniten kannatusta saanut vastaus. Tätä mieltä oli 28 vastaajaa.” Koska haluan itse kasvattaa lapseni ja tarjota heille turvallisen ja rauhallisen varhaislapsuuden. Haluan olla mukana/läsnä heidän kehityksessään.” 23 vastauksessa tuli esille, että lapsi ja vanhempi kumpikin voivat parhaiten ollessaan kotona.” Jag tycker att det är det bästa för både barnet och familjen. Vardagsstressen hålls på lägre nivå om en förälder är hemma, det gynnar alla!”

16 vastaajaa piti lastaan liian pienenä hoitoon ja halusivat sen takia hoitaa lasta kotona. Niillä perheillä, joilla on vanhempia lapsia, on päätökseen kotiin jäämiseen vaikuttanut halu olla läsnä hoitamassa heitäkin. ”Myös kouluikäiset sisarukset tarvitsevat vanhempaa sekä aamuisin että iltapäivisin. Hoitojärjestelyt on hankalia vanhempien varhaisten työaikojen vuoksi.”

Kohdassa halu olla läsnä perheen lapsille oli 15 vastausta. Halu luoda turvallinen pohja lapsen elämälle ilmeni 14 vastauksessa.” Koemme niin tärkeäksi olla lähellä, kulkea rinnalla, elämän ensi vuodet. Oman isän ja äidin syliä ei korvaa mikään, ja nämä läheiset hetket kantavat lapsen kasvaessakin.” Lapsen vauva-aikaa arvostettiin 11 vastauksessa, nämä vanhemmat korostavat sitä, kuinka vähän aikaa lapsi on pieni ja haluavat nauttia siitä ajasta. ” Lapsuus on ainutkertaista; vanhemmuus on minulle tärkeä ja ihana asia.”

Kritiikkiä päivähoitoa kohtaan ilmeni kymmenessä vastauksessa. Hoitajia on päiväkodeissa liian vähän ja ryhmät liian isoja vastaajien mielestä, lapsen haluttiin välttävän päivähoidolta. Myös hoitomaksujen kalleutta kritisoitiin, useamman

lapsen hoitomaksut ovat rahallisesti kannattamattomat viiden vastaajan mielestä.” Kahden lapsen hoitomaksut ovat sen verran korkeat, että paljon ei jää miinukselle, kun lapsia hoidetaan kotona”

Muita vastauksia olivat seuraavat: vanhemman vaikea viedä lasta hoitoon matkojen takia, lapsi sairastelee vähemmän kotona, oma työaika on huono lapsen kannalta ja työpaikka niin kaukana ettei lasta ehtisi nähdä. Lisäksi mainittiin, että lapset ehtivät olla päiväkodissa myöhemminkin, samoin kuin vanhemmat ehtivät olla töissä. Vain yksi mainitsi vastauksissa, että täsmälisä myötävaikutti valintaan jäädä kotiin. Yhdellä ei ole työpaikkaa, johon palata ja ei hoitoapua lähellä. Hyvät tulot mahdollistavat yhden vastaajan kotona olon.

12.7 Vanhempien perusteluja sille, ovatko he tyytyväisiä saamaansa täsmälisään.

Vastaajilta kysyttiin lyhyttä perustelua sille, ovatko he olleet tyytyväisiä saamaansa täsmälisään. Täsmälisä on helpotus perheiden taloudelliseen tilanteeseen. 60 vastaajaa sanoo, että heidän saamansa raha menee tarpeeseen. ”Helpompi tapa saada ”perusosa” kuin hakea joka kuukausi toimeentulotukea.” ”Kotona oleminen ei ole varakasta aikaa, mutta sitäkin rikkaampaa! Mikään ei ole tärkeämpää kuin suoda kaikille mahdollisuus hoitaa pikkuiset lapset kotona. ”

Summa tosin saisi olla 37 vastauksen mukaan suurempi. Kolmen vastaajan mukaan ilman omia säästöjä täsmälisä ei olisi todellinen vaihtoehto. ”Työttömänäkin elättäisi perheen paremmin kuin nykyisellä kotihoidon tuella ja täsmälisällä. Mutta kukapa haluaisi irtisanoa itsensä vakituisesta työstä?” ” Summa on naurettava, jos sen tarkoitus on lisätä kotihoitoa ja vähentää päivähoidon tarvetta. Summan mitättömyys osoittaa, ettei kotihoitoa arvosteta päättäjien taholta.”

Yhdeksäntoista henkilöä sanoi, että täsmälisä kannustaa valintaan jäädä kotiin, vain kolme vastaajaa olisi hoitanut lapsensa kotona vaikka eivät saisi täsmälisää.

18 vastaajaa olivat todella kiitollisia täsmälisän olemassaolosta. ” Olen ollut todella onnellinen, että Vaasa maksaa täsmälisää ja korotti summaa sekä ikärajaa aiemmasta. Todella järkevää maksaa täsmälisää jotta lapset saavat olla kodin rauhassa ja välttyä näin monilta sairauspäiviltä kuten vanhempansakin. ”

Kelan kotihoidon tuen pienuutta paheksuttiin 16 vastauksessa. Vastauksien mukaan Kelan kotihoidon tukea pitäisi ensisijaisesti nostaa: ”Egentligen tycker jag att det gärna skulle få vara lite högre summa/månad men anser att FPA i första hand borde höja vårdpenningen.”

Toiveen täsmälisän laajentamisesta kolmivuotiaaseen asti mainitsi yhdeksän vastaajaa, kolmen vastaajan mukaan tosin pitäisi maksaa siihen asti, kun lapsi aloittaa koulun. Muutamassa vastauksessa toivottiin maksuajan pidentämistä, mutta niissä ei mainittu mihin asti maksuaika pitäisi laajentaa. ” Sitä tulisi mielestäni maksaa 3- vuotiaaksi saakka ja summa saisi olla selvästi suurempi → suhteessa siihen mitä kaupunki säästää kun lapsi ei ole kunnallisessa päivähoitossa.” ”Se on ollut iso apu tiukkaan talouteen. En vain ymmärrä, miksi sitä ei makseta 3 ikävuoteen saakka. ”

Kiitosta annettiin siitä, että täsmälisää maksetaan Vaasassa, sillä joka kaupungissa kuntalisää ei makseta (9 vastaajaa). Vastaajien mielestä oli myös mukavaa, että Vaasan kaupunki kohottaa imagoaan maksamalla täsmälisää (5 vastaajaa). Kaupungin kannustus lasten kotihoitoon tuntuu hyvältä: ”Det känns bra att Vasa stad visar att staden uppskattar och värdesätter det arbete som hemmamammor/pappor gör.”

Täsmälisää pitäisi maksaa kaikille pienen lapsen vanhemmille ilman ehtoja (4 vastaajaa). Hyvänä parannuksena pidettiin täsmälisän korotusta (3 vastaajaa). Täsmälisän saaminen ei saisi olla sidonnainen siihen, paljonko tienaa kuukaudessa (3 vastaajaa). Muita vastauksia olivat seuraavat: täsmälisä on iso suhteessa kotihoidon tukeen, hyvä kun voi tehdä töitä sen ohella ja ei ollut tietoinen sen olemassaolosta tarpeeksi ajoissa.

Täsmälisän maksuperusteiden kritisoitiin olevan liian tarkat. Erästä vastaajaa harmitti muun muassa se, että jos lapsi syntyy loppukuusta, menettää tämä yhden kuukauden lisän kokonaan. Muutamia harmitti rajoite työn teossa: ”Jos tekee yhdenkin työvuoron, niin tuloraja ylittyy...miksi tuloraja? En voi ymmärtää. Lapsiahan kuitenkin hoidetaan kotona (toisen vanhemman toimesta)”.

12.8 Ehdotuksia täsmälisän kehittämiseksi

Muutamassa lomakkeessa oli kirjoitettu kehittämisideoita täsmälisän maksamiseen. Seuraavat lainaukset ovat suoraan vastaajien lomakkeista. Esiin tuli kolme erilaista tapaa, joilla täsmälisää voisi parantaa. Ensimmäisessä mallissa vanhemmat lapset saisivat enemmän tukea kuin nuoremmat, sillä heitä viedään herkemmin päiväkotiin: ”Jos täsmälisän tarkoituksena on vähentää päivähoidon jonoja, voisi tuki olla hieman korkeampi yli 1,5-vuotiaille. Suurin osa lapsista hoidetaan joka tapauksessa kotona kunnes he tulevat 1,5-vuoden ikään. Hieman korkeampi tuki vanhemmille lapsille voisi pidentää kotihoitoa muutamalla kuukaudella. Esimerkiksi niin että, 10 - 18 kuukautiset 150 euroa, 18 - 24 kuukautiset 200 euroa. ”

Toisenlainen tapa olisi maksaa edes jonkin verran tukea vanhemmista sisaruksista, joita hoidetaan kotona nuoremman sisaruksen rinnalla. He eivät kuormittaisi päivähoitoa kotona ollessaan: ”Jos vanhempien sisarusten päivähoitopaikat irtisanottaisiin kun perheeseen syntyy uusi vauva, voitaisiin tästä palkita niin, että vanhemmallekin sisarukselle maksettaisiin tukea kotona oloon.” ”Hyvä lisäys täsmälisään voisi olla muista alle kouluikäisistä lapsista maksettava euromäärä lapsen ollessa kotihoitossa. Tämä voisi vähentää isompienkin lasten päiväkotii vientiä. ” Kolmas malli on perheen tuloihin perustuva maksutapa, jossa pienituloiset huomioitaisiin:” Täsmälisää maksettaessa olisi ehkä syytä huomioida perheen tulot ja kehittää porrastettu systeemi. Näin ehkä pienituloisimmillakin olisi mahdollisuus olla pidempään kotona lastensa kanssa. ”

13 YHTEENVETO

Tutkimuksen mukaan suurimmalla osalla täsmälisää saavista on vakituinen työpaikka. 97, 4 prosenttia vastaajista on kahden huoltajan talouksia. Suurimmalla osalla vastaajilla on kaksi alle kouluikäistä lasta. Lasta kotona hoitava vanhempi on pääosin äiti, poikkeuksen teki yksi isä. Vanhemmat hoitaisivat alle kolmivuotiaista lastaan kotona ilman täsmälisääkin, yli kolmivuotiaista ei aiottu jäädä hoitamaan kotihoidon tuen päättyessä. Suurin osa hoitaisi lastaan kotona siihen asti kun tämä on 1 – 1,5- vuotta.

Kotona lastaan hoitavat pitävät kotia parhaana hoitopaikkana lapselleen. Täsmälisä pitäisi laajentaa koskemaan myös niitä, joilla ei ole työ- tai opiskelupaikkaa, johon palata palkattoman hoitovapaan jälkeen. Täsmälisää pitäisi myös maksaa siihen asti kun lapsi on kolmivuotias ja sen summaa pitäisi nostaa. 250 euroa olisi sopiva summa täsmälisälle. Vastaajat ovat tyytyväisiä saamaansa täsmälisään.

Vanhemmat haluavat jäädä hoitamaan lastaan kotiin, sillä he perustelevat kodin olevan paras paikka alle kolmivuotiaalle. Vanhemmilla on myös halu hoitaa lapsensa itse kotona ja nähdä lapsen kasvu ja kehitys. Vanhemmat pitävät lastaan myös liian pienenä päiväkotiin ja kokevat voivansa itsekin paremmin ollessaan lapsen kanssa kotona.

Täsmälisää saavilla raha tulee tarpeeseen, summa saisi silti olla suurempi. Täsmälisä kannustaa valintaan jäädä kotiin. Kelan kotihoidon tuen pienuutta paheksutaan vastauksissa. Kiitosta tulee siitä, että täsmälisää ylipäätä maksetaan, sillä joka kunnassa kuntalisää ei ole. Muutenkin täsmälisän maksusta saa suurta kiitosta.

14 POHDINTA

Johtuu varmaan täsmälisän tarkoista ehdoista, että minun tutkimusjoukkoni vaikuttaa vastauksiltaan varsin yhdenmukaiselta. Tutkimusten mukaan usein kotiin jää heikosti kouluttautuneet ja vähän työelämässä mukana olevat naiset. Näillä kotiin jäävillä naisilla on yleensä myös paljon pieniä lapsia. Minun tutkimuksessani suurimmalla osalla vastaajista on vakituinen työpaikka ja perheessä vain yksi tai kaksi alle kouluikäistä lasta.

Ehkä pätkätöitä tekevän on hankala saada täsmälisää tarkkojen ehtojen vuoksi. Pätkätyöläisellä työssäoloa on oltava vähintään yksi vuosi ennen äitiyslomaa ja työsuhteiden välillä on saanut olla enintään kahden kuukauden tauko. Ehto työ- tai opiskelupaikasta, johon palata palkattoman hoitovapaan jälkeen on sellainen, joka karsii varmasti ihmisiä pois. Tosin se taitaa olla sen tarkoituskin, mutta vastaajani kyseenalaistivat sitä, että eikö näille ihmisille täsmälisä juuri kuuluisi.

Kummastelin myös sitä, kuinka vähän vastaajien joukossa on yksinhuoltajia. Toisaalta yhden yksinhuoltajan vastauspaperissa luki, että yksinhuoltajalle lasten kotihoidon tuki ja täsmälisä on samansuuruinen kuin toimeentulotuen perusosa, joten ilman täsmälisää tulot olisivat suurin piirtein samat. Ja myös se voi vaikuttaa asiaan, että moni yksinhuoltaja ei halua venyttää taloutta niin paljon, että jäisi ilman työtuloja. Kun toinen elättäjä puuttuu, on kotihoidon tuki täsmälisänkin kanssa pieni summa.

Laitoin kyselyyni tarkoituksella kaksi avointa kysymystä. Kysyessäni vastaajilta, miksi he valitsivat lapsensa/ lapsiensa kotihoidon, toivoin pääseväni pintaa syvemmälle. Harmikseni suurin osa vastauksista oli yksi ja sama lause: koti on lapselle paras paikka. Vastaus ei ole yllättävä, itse asiassa oletinkin sen olevan syy. Olisin vain halunnut lihaa luun ympärille siihen, miksi vanhemmat näkevät kodin parhaaksi kasvuympäristöksi lapselleen. Onneksi mukana oli myös vastauksia, joihin oli vastattu enemmän kuin yhdellä lauseella. Niistä sain koottua muitakin perusteluja kodin paremmuuden syistä.

Erääseen vastauslomakkeeseen oli kirjoitettu minulle viesti, joka meni osapuilleen näin: miksi ei ollut yhtään kysymystä siitä, moniko jäisi hoitamaan lastaan kotiin, jos rahaa ei tarvitsisi miettiä. Suurin osa varmasti jäisi, jos se olisi todellinen vaihtoehto. Niinpä, en ollut huomannut laittaa mukaan sellaista kysymystä.

Muutenkin, koska halusin tehdä mahdollisimman yksinkertaistetun kysymyslomakkeen, jotta siihen olisi mahdollisimman miellyttävä ja helppo vastata, on minulla saattanut jäädä joitakin asioita pois, joista olisi saanut vielä hyvää tietoa. Itse huomasin myöhemmin, että olisi voinut kysyä, mitä pidetään parhaana hoitomuotona yli kolmevuotiaalle. Ilmeisesti siihen olisi tullut joku muu vastaus kuin koti, sillä suurin osa vastaajista ei enää niin vanhaa lasta aio hoitaa kotona.

Koska tämä kysely on tarkoitettu alle kolmivuotiaille, voisi jatkotutkimuksena tehdä tutkimuksen parhaasta hoitomuodosta yli kolmivuotiaille. Jatkotutkimuksena voisi myös tehdä vastaavanlaisen kyselyn kun jo tein päiväkodeissa oleville alle kolmivuotiaiden ryhmien lapsille. Olisi mielenkiintoista tietää, ovatko nämä lapset päiväkodissa koska heidän vanhemmat pitävät sitä parhaana hoitomuotona heille, vai ratkaiseeko raha tässäkin asiassa.

LÄHTEET

Aholainen, Johanna, Ojala, Eva, Ryynänen, Mikko, Turunen, Marjukka, Kauppila, Jaana 2009. Raskaus ja lapsen syntyminen , lapsen oma vakuutusturva. Teoksessa Hämäläinen, Paula (toim.), Toimeentuloturva. Helsinki. Finanssi- ja vakuutuskustannus Oy FINVA. 2009.

Antola, Maritta, Parnila, Kirsi, Skurnik -Järvinen, Hanna 2006. Perhevapaat käytännönläheisesti. 1. painos. Helsinki. Helsingin Kamari Oy.

Anttonen, Anneli 2009. Hoivan yhteiskunnallistuminen ja politisoituminen. Teoksessa Anttonen, Anneli, Valokivi Heli, Zechner, Minna (toim.), Hoiva. Tutkimus, politiikka ja arki. Tallinna. Vastapaino . 2009.

Anttonen, Anneli 1999. Lasten kotihoidon tuki suomalaisessa perhepolitiikassa. Helsinki. Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 52.

Haataja, Anita 2005. Lasten hoitomuodon valintaoikeudet – mahdollisuuksia ja riskejä? Teoksessa Takala, Pentti (toim.), Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Helsinki. Kelan tutkimusosasto. 2005.

Hellman-Suominen, Kirsi, Järvinen, Mervi, Laine Anne 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki. 1.painos.

Hellsten, Katri, Lehto Markku. Sosiaaliturvan kehityspiirteistä[online].[viitattu 6.2.2010] Saatavilla [www-muodossa:<http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=41254&name=DLFE-4809.pdf>](http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=41254&name=DLFE-4809.pdf).

Helsingin kaupunki 2009. Helsinki korottaa alle 1,5-vuotiaiden lasten kotihoidon tuen kuntalisää[online]. Päivitetty 28.7.2009 [viitattu 5.1.2010]. Saatavilla [www-muodossa:<http://www.hel.fi/wps/portal/Helsinki/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/Helsinki/fi/uutiset/kotihoidon_tuen_kuntalisa>](http://www.hel.fi/wps/portal/Helsinki/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/Helsinki/fi/uutiset/kotihoidon_tuen_kuntalisa).

Hiilamo, Heikki 2006. Akantappolaista isäkiintiöön. Perhepolitiikan pitkä linja Suomessa ja Ruotsissa. Helsinki. Stakes.

Hiilamo, Heikki, Kangas, Olli 2009. Lasten kotihoidon tuki – Miksi idea menestyi Suomessa mutta ei Ruotsissa? Teoksessa Kananen, Johannes, Saari, Juho (toim.), Ajatuksen voima. Ideat hyvinvointivaltion uudistamisessa. Helsinki/Jyväskylä. Minerva kustannus Oy. 2009.

Hämäläinen, Ulla 2005. Perhevapaiden aikaiset tulot ja toimeentulo. Teoksessa Takala, Pentti (toim.), Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Helsinki. Kelan tutkimusosasto. 2005

Jaakkola, Jouko 1994. Sosiaalisen kysymyksen yhteiskunta. Teoksessa Jaakkola, Jouko, Pulma, Panu, Satka, Mirja, Urponen Kyösti(toim.) Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva. Suomalaisten sosiaalisen turvan historia. Helsinki 1994.

Kangas, Olli, Paavonen, Tapani 2006. Eduskunta hyvinvointivaltion rakentajana. Helsinki. Edita Publishing Oy.

Kela 2006. Muutoksia Kelan etuuksiin vuonna 2007 [online]. Päivitetty 28.12.2006 [viitattu 7.2.2010]. Saatavissa [www-muodossa:<http://www.fpa.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/281206102953HN?OpenDocument&year=2006>](http://www.fpa.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/281206102953HN?OpenDocument&year=2006).

Kela 2009. Osittaisen hoitorahan määrä ja maksaminen[online]. Päivitetty 1.1. 2010 [viitattu 7.2.2010]. Saatavissa [www-muodossa:<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/260608145854HL?OpenDocument>](http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/260608145854HL?OpenDocument).

Kiviniemi, Mari 1997. Kotihoidon tuen lakkauttamista koskevista suunnitelmista[online]. Helsinki. Päivitetty 10.11.1997[viitattu 7.2.2010]. Saatavissa [www-muodossa:<http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=KK+1122/1997&base=erksy&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WP>](http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=KK+1122/1997&base=erksy&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WP).

Kröger, Teppo, Repo, Katja 2009. Lasten päivähoito – oikeus hoivaan ja varhaiskasvatukseen. Teoksessa Anttonen, Anneli, Valokivi Heli, Zechner, Minna (toim.), Hoiva. Tutkimus, politiikka ja arki. Tallinna. Vastapaino . 2009.

L 1128/1996. Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta. 20.12.1996/1128.

L 55/2001. Työsuojelulaki. 26.1.2001/55.

Lammi-Taskula, Johanna, Närvi, Johanna, Salmi, Minna 2009. Perhevapaat ja työelämän tasa-arvo. Helsinki. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 24/2009. Edita Publishing Oy.

Lammi-Taskula, Johanna, Salmi, Minna 2009. Työ, perhe ja hyvinvointi. Teoksessa Ahlström, Salme, Lammi-Taskula, Johanna, Karvonen Sakari (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi. Helsinki. Terveysturvan ja hyvinvoinnin laitos.

Marin, Seija 1994 A. Lasten kotihoidon tuki hoitajien kannalta. Teoksessa Sipilä, Jorma (toim.) Rakkaudesta, velvollisuudesta ja rahasta. Kotihoidon tuki ja sen merkitys eri osapuolille. Helsinki. Sosiaaliturvan keskusliitto. 1994.

Marin, Seija 1994 B. Lasten kotihoidon tuen järjestelmä. Teoksessa Sipilä, Jorma (toim.) Rakkaudesta, velvollisuudesta ja rahasta. Kotihoidon tuki ja sen merkitys eri osapuolille. Helsinki. Sosiaaliturvan keskusliitto. 1994.

Miettunen, Laura 2008. Lasten kotihoidon tuen kuntalisät osana suomalaista päivähoitojärjestelmää. Helsinki. Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 101

Niemelä, Heikki, Salminen Kari 2006. Suomalainen sosiaaliturva. Helsinki.

Niemi, Riikka 2006. Kuka pelkää kotiäitiä? Teoksessa Helne, Tuula, Laatu, Markku (toim.) Vääryyskirja. Neljäs painos. Helsinki. Kelan tutkimusosasto.

Nieminen, Kimmo 2003. Perhevapaat. Helsinki. Werner Söderström Osakeyhtiö.

Niiranen, Juhani 2009. Espoo ja Vantaa painostavat vanhempia hoitamaan lapsiaan kotona [online]. Helsingin sanomat. [viitattu 5.1.2010]. Saatavilla [www-muodossa:<http://www.hs.fi/kaupunki/artikkeli/Espoo+ja+Vantaa+painostavat+vanhempia+hoitamaan+lapsiaan+kotona/1135249541868>](http://www.hs.fi/kaupunki/artikkeli/Espoo+ja+Vantaa+painostavat+vanhempia+hoitamaan+lapsiaan+kotona/1135249541868).

Pulma, Panu 1994. Vaivaisten valtakunta. Teoksessa Jaakkola, Jouko, Pulma, Panu, Satka, Mirja, Urponen Kyösti(toim.) Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva. Suomalaisten sosiaalisen turvan historia. Helsinki 1994.

Reiman, Johanna 2010. Nuorelle äidille uusia työmahdollisuuksia ei ehkä tule. Helsingin Sanomat 22.1.2010.

Sarajärvi, Anneli, Tuomi Jouni 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Tammi.

Sjöholm, Mari 2008. Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen kuntalisät 2008. [online] [viitattu 5.1.2010]. Saatavilla [www-muodossa:<http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;353;10336;49069;140175;140176>](http://www.muodossa:<http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;353;10336;49069;140175;140176>).

StVM 30/1996. Hallituksen esitys laiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain 8 ja 11§:n poikkeuksellisesta soveltamisesta. 15.11.1996.

Urponen, Kyösti 1994. Huoltoyhteiskunnasta hyvinvointivaltioon. Teoksessa Jaakkola, Jouko, Pulma, Panu, Satka, Mirja, Urponen Kyösti(toim.) Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva. Suomalaisten sosiaalisen turvan historia. Helsinki 1994.

Vaasan varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunta 2006. Kokous 13.12.2006.

Vaasan kasvatus- ja opetusvirasto 2007. Tiedote 13.12.2007.

Vaasan kaupunginhallitus 2006. Pöytäkirja 13.11.2006.

Vaasan kaupunki 2009. Vaasan kaupungin täsmälisä 1.1.2007 alkaen [online]. Päivitetty 16.4.2009 [viitattu 16.12.2009]. Saatavilla [www-muodossa:<http://www.vaasa.fi/Suomeksi/Lapset_nuoret/Varhaiskasvatuspalvelut__Paivahoito_/Tasmalisa>](http://www.vaasa.fi/Suomeksi/Lapset_nuoret/Varhaiskasvatuspalvelut__Paivahoito_/Tasmalisa>).

Valtari, Maarit 2004. SPSS-opas perusteet. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Tieto- ja viestintätekniikka. Helsinki.

22.9.09

Hei!

Olen Vaasan ammattikorkeakoulun viimeisen vuoden sosionomiopiskelija. Toimeksiantona Vaasan kaupungin kasvatus- ja opetusvirastolta teen opinnäytetyötä Täsmälisästä, jota Vaasan kaupunki maksaa Kelan lasten kotihoidon tuen lisäksi. Valmistunut selvitysraportti annetaan tiedoksi Vaasan kaupungin varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunnalle sekä valtuustolle.

Tarkoitukseni on saada selville ollaanko Täsmälisään tyytyväisiä tällaisenaan vai pitäisikö sitä laajentaa. Lisäksi minua kiinnostaa, miksi vanhemmat valitsevat lapsen kotihoidon.

Tutkin kaikkia, jotka juuri tällä hetkellä saavat Täsmälisää. Toivon sinun vastaavan totuudenmukaisesti kaikkiin kysymyksiin. Käsittelen lomakkeet luottamuksellisesti. Jokaisella vastauksella on merkitystä lopputulokseen, joten vastaa huolellisesti.

Palautathan lomakkeet vastauskuoressa viimeistään maanantaina 12.10.2009

Mukavaa syksyä toivotellen,

Noora Hiltunen
e0600873@puv.fi

22.9.09

Hej!

Jag är sista årets socionomstuderande vid Vasa Yrkeshögskola. På uppdrag av verket för fostran och utbildning i Vasa stad gör jag mitt lärdomsprov om det selektiva tillägget som är ett stöd Vasa stad utbetalar utöver Folkpensionsanstaltens hemvårdsstöd för barnvården. Den färdiga rapporten ges till kännedom till nämnden för småbarnsfostran och grundläggande utbildning samt fullmäktige inom Vasa stad.

Min avsikt är att utreda om man är nöjd med det selektiva tillägget som sådant eller om det borde utökas. Jag är också intresserad av att få veta varför föräldrarna väljer att sköta sitt/sina barn hemma.

Jag skickar förfrågan till alla som just nu får det selektiva tillägget. Jag önskar att du svarar sanningsenligt på alla frågor. Jag behandlar blanketterna konfidentiellt. Alla svar är viktiga för slutresultatet, så jag hoppas att du svarar noggrant.

Returnera blanketterna i svarskuvertet senast måndagen 12.10.2009

Med tillönskan om en trevlig höst!

Noora Hiltunen
e0600873@puv.fi

KYSELYKAAVAKE

1. Mikä on perhetyyppinne:

2 vanhempaa ☐yksinhuoltaja ☐

2. Perheen alle kouluikäisten lasten iät: _____

3. Millainen on kotona lasta hoitavan vanhemman tilanne:

a.) vakinainen työsuhde ☐b.) pätkätyöt ☐c.) opiskelija ☐d.) on saanut opinnot päätökseen kahta kuukautta ennen äitiyslomaa ☐e.) useampi peräkkäinen vanhempainlomakausi, jonka jälkeen palkaton hoitovapaa ☐

4. Kotona lasta hoitava vanhempi on:

Isä ☐Äiti ☐5. Hoitaisitteko lastanne/ lapsianne kotona jos lapsi **ei saisi** Kelan kotihoidon tuen **lisäksi täsmälisää?**Kyllä ☐Ei ☐

(Kelan kotihoidon tuki yhdestä alle 3-vuotiaasta on 314,28 euroa, muista alle kolmivuotiaista sisaruksista 94,09 euroa/lapsi, yli kolmivuotiaista ja alle kouluikäisistä 60,46 euroa/lapsi. Lisäksi hoitolisää on mahdollista saada perheen koon ja tulojen mukaan enintään 168,19 euroa kuussa.)

6. Kuinka pitkään hoitaisitte lastanne /lapsianne kotona Kelan kotihoidon tuella **ilman täsmälisää?**a.) Palaisin töihin/kouluun heti vanhempainrahakauden päätyttyä ☐

b.) Hoitaisin kotona, kunnes nuorin lapsi on:

1 – 1,5 vuotta ☐1,5 – 2 vuotta ☐2 – 3 vuotta ☐

7. Aiotteko hoitaa lastanne/lapsianne kotona vielä kun kotihoidon tuki päättyy nuorimmaisen ollessa 3 vuotta?

Kyllä ☐En ☐

1. Vilken är er familjeform?

2 föräldrar ☐

ensamförsörjare ☐

2. Hur gamla är barnen under skolåldern i er familj?

3. Hurdan är situationen för den förälder som sköter barnet hemma?

a.) fast anställning ☐

b.) visstidsanställning ☐

c.) studerande ☐

d.) studerande som har avslutat sina studier och blivit färdig senast två månad före föräldraledighetens början ☐

e.) flere på varandra följande föräldraledighetsperioder efter vilka vårdnadshavaren blir vårdledig utan lön ☐

4. Förälder som sköter barnet hemma:

Pappa ☐

Mamma ☐

5. Skulle ni sköta ert/era barn hemma **utan selektivt tillägg**? Det betyder att du ändå får FPAs hemvårdsstöd.

Ja ☐

Nej ☐

(FPAs vårdpenning är 314,28 euro/mån barn under tre år. Ytterligare 94,09 euro/mån för barn under tre år och 60,46 euro/mån för syskon under skolåldern. Det är också möjligt att få vårdtillägg högst 168,19 euro/mån enligt familjens inkomster.)

6. Hur längre skulle ni sköta ert/era barn hemma med FPA:s hemvårdsstöd, **utan selektivt tillägg**?

a.) Återgå tillbaka till arbete/skola genast efter moderskapsledigheten ☐

b.) Sköter hemma, tills det yngsta barnet är:

1 – 1,5 år ☐

1,5 – 2 år ☐

2 – 3 år ☐

8. Paras hoitomuoto alle 3-vuotiaalle lapselle:

- Kunnallinen päiväkotikoti ☐
- Koti ☐
- Kunnallinen perhepäivähoito ☐
- Ryhmäperhepäiväkotikoti ☐
- Yksityinen perhepäivähoito ☐
- Leikkiapuisto ☐

Jokin muu, mikä? _____

9. Pitäisikö täsmälisä laajentaa koskemaan myös niitä, joilla ei ole työ -tai opiskelupaikkaa, johon palata palkattoman hoitovapaan jälkeen?

Kyllä ☐

Ei ☐

10. Mihin asti täsmälisää pitäisi teidän mielestä maksaa?

- 1,5 -vuotiaalle lapselle ☐
- 2-vuotiaalle lapselle ☐
- 2,5 -vuotiaalle lapselle ☐
- 3 -vuotiaalle lapselle ☐
- Yli 3 -vuotiaalle lapselle ☐

11. Oletteko olleet tyytyväisiä korotettuun täsmälisän suuruuteen? Täsmälisä korotettiin 180 euroon/kk/lapsi entisestä 150 euroa/kk/lapsi.

a.)Entinen summa oli riittävä minulle ☐

b.) Nykyinen summa on sopiva ☐

c.) Summaa pitäisi vieläkin nostaa. ☐

12. Jos olette sitä mieltä, ettei nykyinen summa ole riittävä, mikä olisi sopiva summa täsmälisälle kuukaudessa? Älä vastaa tähän, jos rastitit edellisessä kysymyksessä a.) tai b.) kohdan.

a.)200 euroa/lapsi ☐

b.)230 euroa/lapsi ☐

c.)250 euroa/lapsi ☐

d.)Yli 250 euroa/lapsi ☐

7. Har ni för avsikt att sköta ert/era barn hemma när hemvårdsstödet för barnvården upphör?

Ja ☐

Nej ☐

8. Vilken vårdformen för barn under tre år, tycker ni är den bästa:

Kommunal dagvård ☐

Hem ☐

Kommunal familjedagvård ☐

Gruppfamiljedagvård ☐

Privat familjedagvård ☐

Lekpark ☐

Annan, vad _____

9. Borde selektivt tillägg vara möjligt också för den som inte har studieplats eller arbete?

Ja ☐

Nej ☐

10. Hur länge borde det selektiva tillägget betalas?

Tills yngre barn är:

1,5 år ☐

2 år ☐

2,5 år ☐

3 år ☐

Över 3 år ☐

11. Har ni varit nöjd eftersom summan för det selektiva tillägget förhöjdes till 180€/mån/barn?(Tidigare 150€/mån/barn)

a.) Förra summan var tillräcklig ☐

b.) Den nuvarande summan är lämplig ☐

c.) Summan borde höjas ytterligare ☐

13. Miksi te valitsitte lapsen/lapsien kotihoidon?

14. Oletteko olleet tyytyväisiä saamaanne täsmälisään?

Kyllä ☐

Ei ☐

Lyhyt perustelu
vastaukselle:

KIITOS VASTAUKSISTA!

12. Om ni tycker att nuvarande summan inte är tillräcklig, vilken summan är bra? Svara inte på denna fråga om du kryssade för parti a.) eller b.) på förra frågan.

a.) 200€/barn/mån ☐

b.) 230€/barn/mån ☐

c.) 250€ barn/mån ☐

d.) Över 250€/barn/mån ☐

13. Varför valde ni att sköta ert/era barn hemma?

14. Har ni varit nöjd med det selektiva tillägget?

Ja ☐

Nej ☐

Kort motivering:

TACK FÖR ATT NI BESVARADE MINA FRÅGOR

LIITE 4

Olen Vaasan ammattikorkeakoulun kolmannen vuoden sosionomiopiskelija.
Valmistun joulukuussa 2009.

Haen tutkimuslupaa opinnäytetyölleni. Opinnäytetyöaiheeni on täsmälisän vaikutus vaasalaisperheissä. Tarkoitukseni on tutkia täsmälisää saaneita perheitä, muun muassa sitä, olisivatko täsmälisää saaneet vanhemmat jääneet kotiin ilman täsmälisääkin, pitäisikö täsmälisä laajentaa koskemaan kaikkia alle 21 kuukautisia lapsia vai pitäisikö täsmälisä kokonaan lopettaa.

Lisäksi liitän opinnäytetyöhöni teoriaa varhaislapsen ja tämän vanhemman yhteisen ajan merkityksestä.

Terveisin, Noora Hiltunen
e0600873@puv.fi

Vaasan kaupunki – Vasa stad

Kasvatus- ja opetusvirasto

Verket för fostran och utbildning

Varhaiskasvatusosasto/Avdelningen för småbarnsfostran

Päätös - Beslut

9.1.2009

Viranhaltija- Tjänsteinnehavare

Varhaiskasvatusjohtaja - Direktören för småbarnsfostran

Pykälä - Paragraf

3/2009

Dno - Dnr

Esittelijä - Föredragande

lg

Asia – Ärende

Tutkimuslupa / Hiltunen

Esitys – Förslag

Vaasan ammattikorkeakoulun kolmannen vuoden sosionomiopiskelija Noora Hiltunen anoo tutkimuslupaa opinnäytetyötään varten.

Tutkimusaiheena on täsmälisän vaikutus vaasalaisperheissä.

Liitteenä tutkimuslupa-anomus.

Päätös – Beslut

Hyväksyn edellyttäen, että tutkimuksen aikana noudatetaan salassapitovelvollisuutta.

Allekirjoitus - Underskrift

Lillemor Gammelgård

Tiedoksianto - För kännedom Vapeopla, palvelupäällikkö M. Martin, N. Hiltunen

Lisätietoja antaa – Tilläggsuppgifter ges av

Vs. varhaiskasvatusjohtaja Lillemor Gammelgård 325 2660

Otteen oikeaksi todistaa

Utdragets riktighet bestyrker _____

Oikaisuvaatimusohje - Anvisning för rättelseyrkande

Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen alla mainitulle viranomaiselle 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista:

Den som är missnöjd med detta beslut kan inom 14 dagar från delfäendet av beslutet framställa ett skriftligt rättelseyrkande till:

Varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunta
PL 2, Vaasanpuistikko 16
65100 VAASA

Nämnden för småbarnsfostran och grundläggande utbildning
PB 2, Vasaesplanaden 16
65100 VASA